

Utredning av modell for innfrakttilskudd i prisutjevningsordningen for melk

RAPPORT NR. 3 / 2017
16.01.2017

Rapport:	Utredning av modell for innfrakttilskudd i prisutjevningsordningen for melk
Avdeling:	Handel og industri
Dato:	16. januar 2017
Ansvarlig:	Lise Wirstad Dynna
Bidragstere:	Lars Folland, Inger Anne Ringereide, Elsebeth Hoel og Mari Holteberg Vold
Rapport-nr.:	3/2017

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
Sammendrag	4
1 Innledning.....	7
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Mandat.....	8
1.3 Avgrensninger og tolkning av mandat	8
1.4 Landbrukspolitiske mål og spesifikke mål med prisutjevningsordningen for melk.....	9
1.5 Målpris og noteringspris.....	10
1.6 Markedsregulators mottaksplikt.....	10
1.7 Markedsregulators forsyningsplikt.....	11
1.8 Kvoteordningen for melk	11
1.9 Konkurransenøytralitet.....	12
2 Gjeldende innfraktordning	13
2.1 Bakgrunn	13
2.2 Beskrivelse av gjeldende innfraktordning.....	14
2.3 Elementer i beregningsgrunnlaget.....	16
2.4 Begrunnelse for valg av basismeierier i 2007	17
2.5 Utvikling i utbetalt innfraktt tillegg.....	18
2.6 Kostnader til inntransport av melk	19
2.7 Faktisk transport kan avvike fra modellen	20
2.8 Kommune- og regionreform.....	22
3 Vurdering av behov for endringer i innfraktmodellen	27
3.1 Vurderte modeller bidrar til oppfyllelse av målet om landbruk over hele landet.....	27

3.2	Vurderte modeller bidrar til oppfyllelse av formålet med prisutjevningsordningen	27
3.3	Vurdering av elementer i beregningsgrunnlaget	27
3.4	Behov for å oppdatere antall basismeierier	31
3.5	Vurdering av effekter av endret kommunestruktur	32
4	Drøfting av ulike modeller	34
4.1	Grunnmodell: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, med unntak av antall basismeierier	36
4.2	Modell 1: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert markedsregulators anlegg per 01.07.2017.....	37
4.3	Modell 2: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert anleggene til aktører som henter melk hos produsenter per 01.07.2017	42
4.4	Modell 3: Modell med nullsone i satsene.....	44
4.5	Modell 4: Modell 1 med økt minimumssats.....	47
4.6	Modeller med nullsone i satsene (3b og 3c) versus modeller med minimumssats (1, 2 og 4) ...	48
4.7	Modell 5: Rendyrket distansemodell med bruk av GPS-baserte beregninger.....	49
4.8	Uendret samlet effekt for aktører og forbrukere	50
4.9	Begrensede administrative, økonomiske og juridiske konsekvenser	51
5	Innspill fra referansegruppe.....	53
5.1	Tine SA	53
5.2	Q-meieriene AS.....	55
5.3	Rørosmeieriet AS	56
	Vedlegg	58

Sammendrag

Utredningen omfatter gjennomgang av ulike elementer og en oppdatering av beregningsgrunnlaget som brukes for å beregne innfraktsatsene i prisutjevningsordningen for melk. Videre utreder Landbruksdirektoratet ulike modeller for innfrakttillegg. Effekter for geografiutjevningen og de ulike aktørene er vurdert. Utredningen omfatter også en vurdering av antall basismeierier og konsekvenser av endringer i kommunestruktur.

Innfraktmodellen ble sist utredet i 2007, og endringer trådte i kraft 01.02.2008 med sikte på at modellen skulle beholdes for en periode på minimum 10 år. Det tas sikte på innføring av ny modell fra 1. juli 2017.

Elementer som er oppdatert

Landbruksdirektoratets gjennomgang er basert på oppdaterte data for meieristruktur, innfrakt-kostnader, hentepunkter, melkevolum, kommunestruktur og kjøreruter.

Antall basismeierier er oppdatert til dagens meieristruktur.

For å ta høyde for effekter av den kommende kommunereformen legger vi inn en distansedel fra kommunesenter til basismeieri i innfraktsatsene for kommuner med basismeieri. En konsekvens av kommunesammenslåinger er at det må fastsettes nye satser for sammenslåtte kommuner.

Antall geografiske soner i innfraktmodellen reduseres fra fem til tre.

Økologisk melk inngår som tidligere i modellen. Alle innfraktsatser per kommune er like for både konvensjonell kumelk, økologisk kumelk og geitemelk.

Modeller som er utredet

Vi utreder fire modeller for beregning av innfraktsatser, i tillegg til å oppdatere grunnmodellen. Vi skisser også en femte modell:

- Grunnmodell: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, med unntak av antall basismeierier
- Modell 1: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert markedsregulators anlegg per 01.07.2017
- Modell 2: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert anleggene til aktører som henter melk hos produsenter per 01.07.2017
- Modell 3: Modell med nullsone i satsene
- Modell 4: Modell 1 med økt minimumssats
- Modell 5: Rendyrket distansemodell med bruk av GPS-baserte beregninger

For alle modellene tar vi utgangspunkt i gjeldende modell slik denne er beskrevet i NILF-notat 2007-12.

Med grunnmodell mener vi gjeldende modell med 40 basismeierier og der kostnadene oppdateres til dagens nivå. Modell 1 er en oppdatering av gjeldende modell med noen tilpasninger, blant annet reduseres antall basismeierier fra 40 til 29 Tine-anlegg. I modell 2 legger vi også Q-meierienes to anlegg til grunn som basismeierier. I modell 3 ser vi på ulike alternativer med nullsone i satsene, og utreder nærmere alternativene med egenandel per melkeprodusent (modell 3b) og egenandel i satsene

(modell 3c). Modell 4 er i utgangspunktet lik som modell 1, men her øker vi minimumssatsen til 13 øre per liter. Modell 5 er en rendyrket distansemodell, som innebærer at oppsamlingsdelen i innfraktsatsene utgår.

Effekter for geografiutjevningen

Alle modellene som utredes bidrar til geografiutjevning, som er et viktig formål med innfraktordningen. Modell 1–4 utjevner både distanse- og oppsamlingskostnader til innfrakt av melk, mens modell 5 er en ren distansemodell. I utredningen legges det til grunn uendret kostnadsnivå for innfrakt i prisutjevningsordningen som beregnes til 421,3 mill. kroner. Modell 1, 2, 3b og 3c gir høyest kostnadsdekning i de tre nordligste fylkene (sone 3), noe lavere i sone 2 og lavest i sone 1. Variasjonen er i området 70-80 prosent. Modell 4 gir tilnærmet lik kostnadsdekning i alle tre sonene, det vil si i området 70-75 prosent.

De kommunevise innfraktsatsene er samlet og vektet per fylke for å belyse geografiutjevningen. I modell 1 er endringene per fylke i området +/- 5 øre per liter sammenlignet med gjeldende satser og det er i de tre nordligste fylkene (sone 3) vi vil få den største prosentvise økningen i vektet innfraktsats. I modell 2 får de tre sonene omtrent samme vektete innfraktsats som i modell 1. I modell 3 er endringene per fylke i området - 3 til + 4 øre per liter sammenlignet med modell 1 og det er i de tre nordligste fylkene vi vil få størst økning i vektet innfraktsats sammenlignet med modell 1. I modell 4 er gjennomsnittssatsen økt i sone 1 og noe redusert i sone 2 og 3 sammenlignet med modell 1.

Effekter for melkeprodusentene

Ifølge mandatet skal det legges til grunn uendret kostnadsnivå for innfrakt i prisutjevningsordningen på 421,3 mill. kroner. Modell 1-4 innebærer økte innfraktkostnader før noteringspunkt og redusert kostnadsdekning. Kostnader før noteringspunkt dekkes av produsent mens kostnader etter noteringspunkt dekkes av industrien. Redusert kostnadsdekning for innfrakt innebærer økt egenandel for produsent. Det er mulig å kompensere melkeprodusentene for denne ulempen ved en teknisk justering av målpris. Målpriseffekten er i utredningen beregnet til 3,2 øre per liter for modell 2 og 3,4 øre per liter for de øvrige modellene.

Modeller med nullsone versus minimumssats

Modeller med nullsone i satsene vil gi høyere gjennomsnittlige innfraktsatser for de tre nordligste fylkene (sone 3) enn modeller med minimumssats. I sone 2 vil gjennomsnittlig innfraktsats være omtrent lik, uavhengig av om en velger modeller med nullsone eller med minimumssats. I sone 1 vil modeller med minimumssats gi litt høyere gjennomsnittlig innfraktsats enn modeller med nullsone.

Effekter for aktører og forbrukere

Gjennomsnittlig sats for Tine SA (Tine) varierer lite i de ulike modellene som er utredet. For Q-meieriene AS (Q-meieriene) er gjennomsnittlig sats høyere i modell 3b enn i modell 1, mens den er lavere i modell 2 og 3c. Modell 4, hvor minimumssatsen er økt til 13 øre per liter, gir den høyeste gjennomsnittlige satsen for Q-meieriene.

Aktørenes samlede kostnader til transport av melk før og etter noteringspunktet påvirkes ikke av valg av modell. I modell 1–4 øker kostnadene til innfrakt. Gitt uendret kostnadsnivå for frakt til behovsmeieri og at faktiske kjøreruter legges til grunn, vil dette kunne innebære reduserte kostnader til overføringstransport for meieriselskapene samlet sett. Dersom samlet kostnadsøkning utligner samlet kostnadsreduksjon, vil endringene i innfraktordningen ikke ha kostnadseffekt for meieriindustrien.

Gitt uendret samlet kostnadsnivå for meieriselskapene i modellene 1-4, jf. avsnittet over, vil også forbrukerprisene i prinsippet kunne bli uendret, gitt at alle andre faktorer som påvirker forbrukerpris er konstante.

Administrative, økonomiske og juridiske konsekvenser

Modell 1 og 4 innebærer en videreføring av gjeldende innfraktmodell, noe som i liten grad medfører administrative konsekvenser for aktørene og forvaltningen. Modell 3b og 3c innebærer mindre tilpasninger for forvaltningen, men ingen administrative endringer for aktørene. Modell 2 kan medføre administrative tilpasninger for forvaltningen og Q-meieriene. Modell 5 forutsetter at det etableres et fagsystem samt behov for tilpasning av aktørenes rapporteringssystemer.

De økonomiske konsekvensene for forvaltning og aktører som følge av modellvalg er begrenset ettersom modellene krever begrensede administrative tilpasninger. Unntaket er valg av modell 5 som krever at det etableres et fagsystem.

Modell 2 forutsetter endringer i jordbruksavtaleteksten. De øvrige modellene forutsetter ingen endringer av regelverk.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Modellen for beregning av satser for innfrakttillegg i prisutjevningsordningen for melk ble sist utredet i 2007. En partssammensatt arbeidsgruppe avga i den forbindelse rapporten Geografi-utjevningsordningene i prisutjevningsordningen for melk i mai 2007. Rapporten var en bestilling fra Landbruks- og matdepartementet (LMD), hvor innfraktordningen og avvikling av distribusjonsordningene i prisutjevningsordningen ble utredet.

Regjeringen la opp til endring og forenkling av regelverket for innfraktordningen i prisutjevningsordning fra 01.01.2008 på basis av utredningen av 03.05.2007 fra den partssammensatte arbeidsgruppen. Dette fremgår av St.prp. nr. 77 (2006 - 2007)¹ av 25.05.2007, hvor det i kapittel 9.3 står følgende om innfrakt:

Regjeringen vil foreslå at ordningen med støtte til innfrakt av melk legges om slik at dagens mottaksstruktur og kostnadsnivå legges til grunn. Ordningen skal gi tilnærmet, men ikke full kostnadsdekning. For å sikre forutsigbarhet for aktørene og at ordningen ikke skal gi et incentiv for nedlegging av anlegg, skal den å jourførte mottaksstrukturen i modellen beholdes for en periode på minimum 10 år.

Resultatet ble at endringene i modellen for innfraktordningen trådte i kraft 01.02.2008.

I perioden fra 01.02.2008 til 30.06.2016 har modellen vært uendret, mens kostnadsgrunnlaget i modellen har vært gjenstand for en årlig indeksjustering.

Fra 01.07.2016 ble innfrakttillegget i prisutjevningsordningen nedskalert med om lag 5 øre per liter ved at halvparten av reduksjonen ble tatt som et likt kutt i øre (2,5 øre) i alle innfraktssatser og den andre halvparten som en lik prosentvis reduksjon (7,5 pst.). I Prop. 133 S (2015-2016)² varslet samtidig LMD Stortinget om behovet for å utrede innfraktmodellen:

Samtidig ser departementet behov for at modellen for innfraktordningen utredes med sikte på å innføre en ny modell fra 1. juli 2017. En mulig endring vil enten kunne være å opprette en nullsone eller beholde dagens system med en minimumssats.

LMD skriver blant annet følgende om den varslede utredningen til aktørene i brev datert 20. juni 2016 om Forenkling av prisutjevningsordningen for melk - Fastsettelse av regelverk gjeldende fra 1. juli 2016 og fra 1. juli 2020:

Departementet legger opp til at innfraktordningen utredes med sikte på å innføre en ny modell fra 1. juli 2017. Mulige alternativer kan enten være å opprette en nullsone for tilskudd eller

---

¹ St.prp. nr. 77 (2006 - 2007) om jordbruksoppkjøret 2007 – endringer i statsbudsjettet for 2007

² Prop. 133 S (2015-2016) Endringer i statsbudsjettet 2016 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppkjøret 2016 mm.)

beholde dagens system med en minimumssats. Departementet vil be Landbruksdirektoratet utrede dette og benytte en referansegruppe med aktører i bransjen.

Landbruksdirektoratet fikk oversendt mandat for utredningen av innfraktordningen i brev datert 19.09.2016 fra LMD. Frist for oppdraget er 16.01.2017.

1.2 Mandat

Landbruks- og matdepartementet ber Landbruksdirektoratet utrede ulike modeller for innfrakttillegg i prisutjevningsordningen med sikte på innføring fra 01.07.2017. Utredningen fra Landbruksdirektoratet skal utgjøre faktagrunnlaget når LMD tar stilling til modell. Landbruks- og matdepartementet skriver følgende om oppdraget:

Landbruksdirektoratet skal gjennomgå de ulike elementene og oppdatere beregningsgrunnlaget og kriteriene som brukes for å beregne innfraktsatsene i prisutjevningsordningen. Direktoratet skal oppdatere og vurdere endringer i blant annet basismeierier og transportkostnader. De skal også vurdere konsekvenser av kommende endringer i kommunestruktur. I utredningen skal det legges til grunn et uendret kostnadsnivå for innfrakt i prisutjevningsordningen.

Mulige endringer skal vurderes opp mot de landbrukspolitiske målene og de spesifikke målene med prisutjevningsordningen om å realisere jordbruksavtalens målpriser på melk uavhengig av melkeanvendelse og lokalisering av produksjonen. Effektene for de ulike aktørene skal også vurderes.

Landbruksdirektoratet skal komme med forslag til utforming av ulike modeller. En modell med nullsone i satsene og en modell med en minimumssats skal vurderes.

Departementet forutsetter av Landbruksdirektoratet benytter en referansegruppe med aktører i bransjen for å sikre involvering fra bransjen og for å legge grunnlag for å få tilgang på de nødvendige dataene til utredningen.

1.3 Avgrensninger og tolkning av mandat

Formålet med innfrakttillegg i prisutjevningsordningen er geografiutjevning for melkeprodusentene, slik at produsentene kan realisere jordbruksavtalens målpriser uavhengig av lokalisering av produksjonen. Landbruksdirektoratet legger til grunn at dette formålet ligger fast og at innfrakttillegget skal videreføres som et produsentrettet tiltak som bidrar til å kompensere for kostnader knyttet til å ha melkeproduksjon i distriktene.

I denne utredningen er det også lagt til grunn uendret kostnadsnivå for innfrakt i prisutjevningsordningen for melk. Oppdatering av kostnader og andre elementer i beregningsgrunnlaget medfører økte kostnader til innfrakt i modellen. Dette vil medføre at innfrakttillegget dekker en mindre andel av kostnadene til innfrakt av melk enn tidligere. Grad av kostnadsdekning gjelder for ordningen totalt, ikke per aktør.

Vi legger til grunn at målprissystemet ikke skal endres som følge av denne gjennomgangen. Basismeieriene i innfraktordningen benyttes som målepunkter i målprissystemet. Vi forutsetter derfor at basismeieri tilhører markedsregulator, som også har ansvar for å realisere målpris overfor

produsent, samtidig som de er ansvarlige for at noteringspris som gjennomsnitt for avtaleåret ikke overskrider målpris. Etter innspill fra enkeltmedlemmer i referansegruppen har vi likevel valgt å gjøre beregninger for et alternativ hvor Q-meierienes anlegg også er med som basismeieri. Dette begrunnes med at Q-meieriene henter melk fra egne melkeprodusenter og at de utjevner for fraktkostnader mellom disse i tråd med vilkårene for å motta innfrakttillegg fra prisutjevningsordningen.

Begrepet minimumssats slik det er brukt i denne utredningen viser til dagens system med minimumssats, jf. Prop. 133 S (2015-2016)².

Landbruksdirektoratet definerer aktører i bransjen til å omfatte meieriselskaper i prisutjevningsordningen for melk.

1.4 Landbrukspolitiske mål og spesifikke mål med prisutjevningsordningen for melk

Det forutsettes at overordnede landbrukspolitiske mål som berører melkesektoren ligger fast, jf. Prop. 133 S (2015-2016)²:

- Matsikkerhet – nasjonal matproduksjon
- Landbruk over hele landet
- Økt verdiskapning
- Bærekraftig landbruk

Disse målene er også presisert i næringskomiteens behandling av jordbruksoppjøret i årene 2014–2016, samt i Meld. St. 11 (2016-2017)³. I behandlingen av jordbruksoppjøret 2015 uttalte en samlet næringskomite at det er avgjørende at landbrukspolitikken som føres gir trygg og sikker mat, landbruk over hele landet, økt verdiskapning og en bærekraftig næring. I henhold til Meld. St. 11 (2016-2017)³ skal jordbrukspolitikken legge til rette for økt matproduksjon, mer mangfold, økt effektivitet og styrket konkurransekraft for jordbruksnæringen og tilhørende verdikjede.

Melkeproduksjonen er den største enkeltproduksjonen i landbruket. Melkeproduksjonen er derfor sentral når det gjelder oppnåelse av målet om at norsk landbrukspolitikk skal stimulere til matsikkerhet og nasjonal matproduksjon. Hovedtyngden av denne produksjonen er lokalisert i distriktene, og dermed har den også stor betydning for å oppnå målsettingen om landbruk over hele landet. Ettersom melkeproduksjonen utgjør en stor andel av produksjonen i landbruket, bidrar den også til verdiskapning og sysselsetting over hele landet. I gjeldende innfraktordning er det lagt til grunn at ordningen skal gi insentiv til mest mulig effektiv frakt, jf. Prop. 133 S (2015-2016)² og LMDs fastsettelsesbrev om forenkling i prisutjevningsordningen for melk 29.06.2016, noe som kan ses i sammenheng med målet om bærekraftig landbruk.

Innfrakttillegget i prisutjevningsordningen for melk skal bidra til muligheter for lik pris til melkeprodusenter uavhengig av geografisk lokalisering av produksjon.

---

³ Meld. St. 11 (2016-2017) Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon. Meldingen er ikke behandlet av Stortinget ennå.

1.5 Målpris og noteringspris

Noteringssted for målprisen på melk er der melk som råvare passerer, eller der melk ved direktelevering til annet meieri normalt ville passert basismeieri definert i innfraktordningen, jf. Jordbruksavtale 2016-2017, kapittel 2.1.2. Prisnoteringen skal omfatte melk som foredles av Tine SA og melk som Tine SA selger uforedlet til andre.

Eventuelle endringer i basismeierier definert i innfraktordningen vil påvirke noteringssted for målprisen. Landbruksdirektoratet legger til grunn at målpris er en eksternt bestemt faktor, men vi gjør oppmerksom på at endringer knyttet til dekningen av kostnader i innfraktordningen i prisutjevningsordningen kan påvirke melkeprodusentenes muligheter til å realisere målpris på melk.

Markedsregulator har også et ansvar for å oppnå målpris i et balansert marked, jf. markedsreguleringsforskriften⁴ § 3-1 første ledd. Her heter det at «*Markedsregulator innen produksjonene melk, korn og kjøtt av svin har ansvaret for å søke å ta ut avtalt målpris i samsvar med forutsetningene om at målpris skal kunne oppnås ved markedsbalanse.*»

1.6 Markedsregulators mottaksplikt

I Ot. Prp. nr. 5 (1996-1997)⁵ kapittel 4.5.1 står det at «*Departementet viser videre til at mottaksplikten i alle sektorer er knyttet opp mot samvirkeorganisasjonenes ansvar som markedsregulator i det pris- og markedsreguleringsssystemet som jordbruksavtalen bygger på.*»

Mottaksplikten er et produsentrettet og produksjonsfremmende virkemiddel rettet mot primærleddet, og gjelder kun råvare, dvs. for melkesektoren ubehandlet rå melk.

Markedsregulators mottaksplikt er hjemlet i rammeforskriften⁶. I § 3 heter det at «*Vedtak om markedsregulators mottaksplikt skal sikre alle primærprodusenter avsetning for sin produksjon, til de vilkår som gjelder på det aktuelle mottaksanlegg på det tidspunkt leveransen finner sted.*» Nærmere regler er gitt i markedsreguleringsforskriften⁴ § 5-3-1 første ledd, første punktum: «*Markedsregulator har mottaksplikt på all rå melk, gårds- og seterost, fjell- og gårdssmør samt fløte fra alle ku- og geitemelkprodusenter til samme priser og leveringsvilkår som for egne leverandører.*» I andre punktum avgrenses mottaksplikten til ikke å gjelde melk som er fritatt for overproduksjonsavgift, dvs. fritak for produksjon av melk til lokal foredling.

Mottaksplikten innebærer at markedsregulator har plikt til å hente melk fra alle produsenter, uavhengig av produsentenes geografiske plassering. Innfrakt fra produsenter som er lokalisert langt fra nærmeste meieri, som f. eks. i Nord-Norge, vil være dyrere enn innfrakt fra produsenter på Jæren.

---

⁴ Forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer (FOR-2008-10-22-1136)

⁵ Ot. Prp. nr. 5 (1996-1997) om lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr 6 til å fremja usmetnaden av jordbruksvaror og i lov 25. juni 1936 nr 4 om enkelte bestemmelser angående meieriselskaper (Ny markedsordning for melk)

⁶ Forskrift om Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksvarer (FOR 2003-07-01)

Markedsregulators mottaksplikt er en av begrunnelsene for at det bare er markedsregulators anlegg som er basismeierier i prisutjevningsordningen.

Ettersom markedsregulator har mottaksplikt på all melk, vil markedsregulator også måtte ta imot økologisk melk under mottaksplikten. Prisen under mottaksplikten er noteringspris. Det kreves avtale mellom meieri og produsent for at produsenten skal få utbetalt tillegg for økologisk vare.

1.7 Markedsregulators forsyningsplikt

Et sentralt formål med markedsreguleringen er å sikre forsyninger til alle forbruksområder til noenlunde ens priser. Dette følger av St. meld. nr. 19 (1999-2000) om norsk landbruk og matproduksjon pkt. 5.2.2. Forsyningsplikten skal gi uavhengige aktører tilgang til råvare på like vilkår. Forsyningsplikten er forankret i rammeforskriften⁶ som en rettsregel og i Omsetningsrådets underliggende forskrifter.

Markedsregulators forsyningsplikt for melk skal sikre alle meieriselskaper som deltar i prisutjevningsordningen for melk tilgang på råvarer etter nærmere fastsatte vilkår. Forsyningsplikten gjelder for norskprodusert melk på det regulerte nivå i verdikjeden, jf. jordbruksavtalen.

Kravspesifikasjonen for rå melk under forsyningsplikten regulerer hvilken kvalitet melk som omsettes under forsyningsplikten skal ha.

Økologisk melk er en spesialkvalitet som ikke er omfattet av forsyningsplikten.

1.8 Kvoteordningen for melk

Formålet med kvoteordningen for melk er å tilpasse produksjonen av ku- og geitemelk til behovet i markedet, herunder distriktsprofil og variert bruksstruktur. Dette følger av kvoteforskriften⁷.

Melkeproduksjonen tilpasses behovet i markedet gjennom bruk av kvoter som gir rett til å produsere en bestemt melkemengde i løpet av en bestemt periode.

Det er opprettet produksjonsregioner som setter en geografisk ramme for hvor kvote kan flyttes, jf. formålet om distriktsprofil. Det er ikke tillatt å flytte melkekvoter eller produksjon på slike kvoter mellom produksjonsregionene. Produksjonsregionene består av ett eller flere fylker. For geit er det i tillegg fastsatt noen kommunevise begrensninger. Det er for eksempel ikke tillatt å starte opp med geitemelkproduksjon i kommuner som ikke har geitemelkkvoter fra før.

Produksjonsregionene for kumelkkvoter er hvert enkelt fylke, samt Oslo og Akershus samlet. Produksjonsregionene for geitemelkkvoter er henholdsvis Nord-Norge (Nordland, Troms og Finnmark) og Sør-Norge. I tillegg gjelder at geitemelkkvoter, eller produksjon på disse, ikke kan flyttes til kommuner uten geitemelkkvoter fra før eller til kommunene Leksvik, Namsskogan, Røyrvik og Ås.

---

⁷ Forskrift 23.12.2011 nr. 1502 om kvoteordningen for melk

Målsettingen om variert bruksstruktur ivaretas i hovedsak ved at det er satt et øvre tak både på produksjonskvotene til melkeprodusentene og på kvotestørrelsen som kan produseres på den enkelte landbrukseiendom uten at det ilegges overproduksjonsavgift.

1.9 Konkurransenøytralitet

Konkurransenøytralitet har vært et viktig hensyn i prisutjevningsordningen siden den ble innført i 1997. Siden den gang har prisutjevningsordningen vært gjenstand for fire hovedrevideringer, en i 2000, en i 2004 og en i 2007, alle med fokus på økt konkurranse, samt en i 2016 med fokus på forenkling og å sikre konkurransekraften for norsk melk og meieriindustri. I tillegg ble de konkurranserettete tiltakene i prisutjevningsordningen styrket i 2013.

En forutsetning er at aktivitetene knyttet til innfrakt er sammenlignbare, slik at datagrunnlaget omfatter kostnader for samme type aktivitet. Den andre forutsetningen er prinsippet om at alle aktører skal ha lik sats for samme aktivitet. Dette betyr at like satser per kommune for alle meieriselskaper vil gi de mest konkurransenøytrale rammevilkårene. Gjeldende innfraktordning er bygget opp ut fra dette prinsippet.

En tredje viktig faktor er valg av modell for beregning av tilskudd og i hvilken grad en felles ordning kan ivareta alle forhold på en aktørnøytral måte, samtidig som en hensyntar at markedsregulator er pålagt særskilte plikter blant annet til å ta imot all melk og forsyne andre meieriselskaper med melk.

2 Gjeldende innfraktordning

Gjeldende innfraktordning inngår som en av fraktordningene i prisutjevningsordningen for melk. Ordningen omfatter all melk som hentes hos melkeprodusentene og transporteres inn til meieri. Innfrakttillegg gis til meieriselskaper som utfører innfrakt av melk og som utjevner for fraktkostnader mellom egne leverandører. Tilskuddet gis per liter melk etter sats for den kommunen hvor melken er produsert.

2.1 Bakgrunn

Innfraktordningen ble innført i 1997 som en del av den nye prisutjevningsordningen for melk som avløste det tidligere Riksoppgjøret for melk. Innfraktordningen innebar en utjevning av geografisk tilknyttede kostnader overfor både frittstående og samvirkeorganiserte meieriselskaper.

Før prisutjevningsordningen ble innført i 1997 ble innfraktkostnadene dekket ved at det fra Riksoppgjøret for melk ble utbetalt såkalte inntransportmarginer. Det vil si at det etter et normsystem ble laget en kalkyle basert på teoretiske transportruter. Her ble det benyttet ulike variable, bl.a. veistandard, kjørehastighet og fergeer. For innfrakt var det faktisk melkeprodusentstruktur og meieristruktur som lå til grunn for kalkylene. Marginene gjaldt for frakt innen selskapenes innfraktområder. Inntransportmarginen omfattet frakt av melk som råvare fra melkeprodusent til meieri.

I utredningen av 14.05.1996 fra en partssammensatt arbeidsgruppe om den nye markedsordningen ble utjevning av geografisk betingede kostnader vurdert til å være et av hovedprinsippene i prisutjevningsordningen. Samtidig ble det lagt vekt på kostnadseffektiv frakt, og at fraktutjevningssystemet ble utformet slik at det ikke bidro til at de samlede transportkostnader økte. Arbeidsgruppa avviste at man for eksempel skulle la seg påvirke av distriktpolitiske hensyn ved utforming av fraktutjevningssystemet, og at man legger til grunn at systemet for utjevning skal være mest mulig nøytralt med tanke på lokalisering av anlegg.

Prinsippet om at fraktutjevningssystemet skal utformes slik at man sikrer at alle aktører foretar sine disposisjoner, herunder lokalisering av anlegg ut fra reelle kostnadsforhold, gjentas i St.prp. nr. 72 (1995-96)⁸. Ot.prp. 5 (1996-1997)⁵ presiserer at det sentrale elementet i den nye markedsordningen fra 1997, hvor fraktutjevningen inngår, har vært å åpne for meieridrift utenfor samvirkesystemet på likeverdige og åpent sammenlignbare vilkår, samt å forenkle virkemiddelbruken og legge til rette for et kostnadseffektivt system.

Prisutjevningsordningen ble nærmere utformet frem mot jordbruksoppgjøret 1997, og i St.prp. nr. 70 (1996-97)⁹ ble grunnlaget for operativ gjennomføring fastsatt. Forskrift om prisutjevningsordningen for melk ble deretter fastsatt av daværende Landbruksdepartement (LD) den 27.06.1997.

---

⁸ St.prp. nr. 72 (1995-96) *Jordbruksoppgjøret 1996 – Endringer i statsbudsjettet for 1996 m.m.*

⁹ St.prp. nr. 70 (1996-97) *Jordbruksoppgjøret 1997 – Endringer i statsbudsjettet for 1997 m.m.*

Stedfraktmodellene som ligger til grunn for dagens frakttilskudd ble utformet etter løpende konsultasjoner med Tine ut fra de føringene som er nevnt ovenfor. Fra oppstarten i 1997 var det opprinnelig tre geografitilskuddsordninger, hvorav to frakttilskuddsordninger. Dette var melketetthetstillegg, innfrakttillegg og distribusjonstilskudd. Siden 1997 har prisutjevningsordningen hatt fire hovedrevisjoner. Disse revisjonene førte ikke til prinsipielle endringer i geografifordningene, bortsett fra at melketetthetstillegget ble fjernet i revidert prisutjevningsordning per 01.01.2004, jf. bl.a. høringsbrevet fra LMD av 02.09.2003, kapittel 4.3.3. I tillegg ble distribusjonstilskuddet avvirket fra 01.02.2008. Det ble dessuten innført en nullsone for innfrakttilleggene 01.07.2000. Nullsonen ble opphevet 01.01.2004. Innføringen av nullsonen var kun en teknisk omlegging uten at samlet innbetalte avgifter og utbetalte tilskudd per aktør ble påvirket.

Innfraktordningen, slik den gjaldt fra 01.01.2004, ble utredet av en partssammensatt arbeidsgruppe som avga rapporten *Geografiutjevningsordningene i prisutjevningsordningen for melk* til LMD i mai 2007. I rapporten ble det spesielt lagt vekt på utjevning og lik pris til produsent, konkurransenøytralitet mellom aktørene, endringer i meieristrukturen siden innføring av ordningene og kostnadsutvikling i løpet av perioden.

I LMDs høringsnotat av 25.05.2007 med forslag til endringer i prisutjevningsordningen står det bl.a. at «*Landbruks- og matdepartementet vil senere også følge opp forslagene fra en arbeidsgruppe som har utredet de generelle fraktordningene på meierivareområdet. Departementet vil foreslå å oppdatere innfraktordningen i forhold til nåværende meieristruktur, ...*».

I St.prp. nr. 77 (2006-2007)¹ fremgår det at regjeringen på basis av utredning fra den partsammensatte arbeidsgruppen la opp til endring og forenkling av regelverket knyttet til fraktordningene i prisutjevningsordningen for melk med virkning fra 01.01.2008.

Fra 01.02.2008 ble innfraktordningen lagt om slik at dagjeldende mottaksstruktur og kostnadsnivå ble lagt til grunn. Ordningen skulle gi tilnærmet, men ikke full, kostnadsdekning. Den ajourførte mottaksstrukturen skulle beholdes i 10 år, for å sikre forutsigbarhet for aktørene og at ordningen ikke skulle gi et insentiv for nedlegging av anlegg. Kun Tines meierianlegg inngikk som basismeierier, og det ble innført minimumssats for innfrakttillegg.

I forbindelse med Stortingets ønske om å styrke konkurransekraften til norsk melk og norsk meieriindustri, jf. næringskomiteens Innst. 154 S (2014-2015), ble regjeringen bedt om å gå gjennom prisutjevningsordningen for melk. Departementets gjennomgang av prisutjevningsordningen for melk ble presentert for Stortinget i forbindelse med proposisjonen om Jordbruksoppgjøret 2016. Stortinget ga sin tilslutning til de foreslåtte endringene. LMD vedtok 20.06.2016 endringer i prisutjevningsordningen for melk, herunder ble det foretatt endringer i innfraktordningen.

Fra 01.07.2016 ble kostnadsdekningen i innfraktordningen redusert fra ca. 95 prosent som lå inne i modellen fra 2008 til ca. 80 prosent. LMD ønsket å nedskalere ordningen slik at den ble mer på linje med andre fraktutjevningsordninger i landbruket. En viss egenandel i ordningen kunne bidra til mest mulig kostnadseffektiv og miljøvennlig frakt.

2.2 Beskrivelse av gjeldende innfraktordning

Innfraktordningen omfatter oppsamling av melk fra melkeprodusenter og frakt av denne melken inn til nærmeste basismeieri. Frakt av melk fra basismeieri til produksjonsmeieri (overføringstransport) dekkes av produksjonsmeieriet. Innfrakttillegg gis både for innfrakt av kumelk, herunder økologisk

melk, og geitemelk melk, men det benyttes kun en felles innfraktsats per liter melk per kommune, uavhengig av om det er kumelk eller geitmelk melk som fraktes.

Ved oppstart i 1997 var innfraktordningen basert på en innfraktmodell med bl.a. 84 basismeierier og 26 759 hentepunkter (melkeprodusenter). Innfraktordningen ble revidert i 2007 og fra 01.02.2008 har ordningen vært basert på en modell med bl.a. 40 basismeierier og 15 389 hentepunkter. Kun Tines meieranlegg har inngått som basismeierier i ordningen.

I perioden fra 01.02.2008 og frem til 30.06.2016 har Landbruksdirektoratet foretatt årlige justeringer av de kommunevise innfraktsatsene i innfraktordningen. Ved de årlige justeringene har Landbruksdirektoratet enten lagt til grunn Statistisk sentralbyrås (SSB) transportindeks for lastebiltransport (tankbil, 3-akslet bil uten henger), eller Tines Råvares årlige prosentvise kostnadsendringer ved transport av melk som råvare. SSBs transportindeks har blitt benyttet i de tilfeller Tines Råvares faktiske kostnadsøkning har vært minst dette nivået. Om Tine Råvares transportkostnadsendringer har vært lavere enn indeksen, har Tines prosentvise transportkostnadsendringer blitt benyttet.

Innfraktsatsene gjeldende fra 01.07.2016 er også fastsatt med basis i gjeldende innfraktmodell. Disse er fastsatt ved at satsene som gjaldt i perioden 01.07.2015 – 30.06.2016 både er redusert med 2,5 øre per liter og med 7,5 prosent.

I innfraktmodellen fra 2007, som danner grunnlaget for gjeldende innfraktsatser, er landet delt inn i 5 regioner ut fra at Tine i 2007 var organisert med 5 regionale meieriselskaper.

Innenfor hver region er det valgt basismeierier ut fra Tines anleggsstruktur (alle anlegg som produserte melkeprodukter) slik den var 1. januar 2007 og med tilhørende basisområder (kommuner med melkeleverandører). Grensene mellom basisområdene er valgt ut fra prinsippet om korteste avstand fra kommune (kommunesenter) til nærmeste meieranlegg (basismeieri). Gjeldende modell fra 2007 er basert på i alt 40 basismeierier med 40 tilhørende basisområder.

Faktiske innfraktkostnader per region er utgangspunktet for beregning av innfrakttilleggene i regionen. Kommunesatser fastsettes ut fra følgende to elementer:

- Distansedel
- Oppsamlingsdel

Distansedelen omfatter kompensasjon for transportkostnader fra kommunesenteret og fram til basismeieriet. Kostnader knyttet til bomveier/ferger er regnet inn i distansetilskuddet i form av omregning til et km-tillegg. Distansekostnadene beregnes ut fra en standardkalkyle for en valgt tankbil og hentefrekvens (turer per år). Det benyttes en felles distansenorm (kr/km per lass) for alle regioner. For kommuner med basismeieri er distansekostnaden satt lik null.

Oppsamlingsdelen er knyttet til faste kostnader per stopp i kommunen ut fra antall hentepunkter (melkeprodusenter). Kostnaden i kr per stopp varierer fra region til region. Kjørt distanse mellom melkeprodusentene i kommunen er ikke hensyntatt. Dette ville i så fall ha krevd oppmålinger, noe som ikke ble prioritert. Oppsamlingsdelen beregnes ved å ta sum fraktkostnad i regionen og trekke fra sum distansekostnader i regionen. Restbeløpet som en da får brukes til å dekke tilskudd til antall stopp i regionen.

En innfraktsats for en kommune blir da summen av distansetilskudd og tilskudd til antall hentepunkter (melkeprodusenter) i kommunen dividert på transportert kvantum melk i kommunen. Innfrakttillegget per kommune beregnes som hovedregel slik:

$$(K_d * 2d/l + K_s * s/x) * 100,$$

hvor K_d = kostnad i kr/km per lass, d = distanse i kilometer fra kommune til basismeieri ($2d$ pga. kjøring tur/retur), l = liter melk per lass. Første leddet utgjør distansedelen av innfrakttillegget. Videre K_s = kostnad i kr/stopp, s = antall stopp (hentepunkter) i kommunen og x = antall liter melk i kommunen. Andre leddet utgjør oppsamlingsdelen av innfrakttillegget. Distansedel og oppsamlingsdel multipliseres med 100 for å beregne satsen per kommune i øre per liter. Videre avrundes innfrakttilleggene per kommune til nærmeste hele øre, samt at innfrakttillegg for de kommunene som etter disse beregningene gir en lavere sats enn 15 øre, erstattes med en minimumssats på 15 øre per liter (11 øre per liter fra 01.07.2016).

2.3 Elementer i beregningsgrunnlaget

Gjeldende modell for beregning av innfraktsatser i innfraktordningen slik den er beskrevet over ble utarbeidet av Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) i 2007 og bygget i stor grad på den opprinnelige innfraktmodellen som ble laget i 1997. Grunnlagsdataene i innfraktmodellen ble da endret og tilpasset til at antall basismeierier ble redusert fra 84 til 40 basismeierier, og det ble lagt inn nye kostnadstall, melkevolum og antall produsenter per kommune. Grunnlagsdata fra Tine inngår. Nærmere forklart ble følgende elementer lagt til grunn i 2007:

- *Totalt inntransportkostnader i modellen:* Kostnadene som er lagt inn i grunnlaget er i hovedsak hentet fra Tine Råvares regnskap for 2006. Disse kostnadene er summen av kostnadene fra Tines fem regionsselskaper og er lagt inn i modellen regionvis. Øvrige kostnader er beregnet i modellen. Dette er kostnader knyttet til distanseberegningene for geitemelk og økte distansekostnader som følge av at antall basismeierier og hentepunkter er redusert.
- *Kostnader fordelt på innfrakt og overføringsfrakt:* For å fordele Tines aktuelle innfraktkostnader mellom innfrakt og overføringsfrakt til uavhengige meierier i 2006, valgte man å bruke den prosentvise fordelingen mellom disse to fra regnskapet for første halvår 2007.
- *Grad av kostnadsdekning:* Modellen er tilrettelagt for at graden av kostnadsdekning totalt for ordningen enkelt kan endres. I gjeldende modell fra 2007 ligger det inne en utnyttelsesgrad på 95 prosent av det innfraktkostnadsgrunnlaget som legges til grunn i modellen.
- *Distanseberegning:*
  - *Kumelk:* Distansen for den enkelte kommune beregnes som distansen fra kommunesenter til nærmeste basismeieri.
  - *Geitemelk:* For geitemelk ble det i denne modellen innført en egen distanseberegning. For kommunene som leverer geitemelk, er det beregnet distanse til nærmeste basismeieri som kan motta geitemelk. Innfraktkostnadene i modellen er justert for dette. Ved beregning av sats per liter melk er geitemelk og kumelk håndtert samlet, dvs. det er ingen egne satser for geitemelk og kumelk. Dette kan medføre at satsen i flere kommuner med leveranse av både ku- og geitemelk kan gi en viss overkompensasjon for henting av kumelk.
  - *Økologisk melk:* Det er heller ingen egne satser for økologisk melk. Økologisk melk inngår som kumelk i modellen. Innfraktmodellen er ikke justert for eventuelle ekstra kostnader knyttet til innfrakt av økologisk melk.
- *Bom- og fergekostnader:* Bom- og fergekostnader er tatt inn som beløp i modellen, for så å bli omregnet til km. Beregningen er gjort ved å dele bom- og fergekostnadene på 2, fordi kostnadene

var beregnet tur/retur, og deretter dele på estimert km-kostnad for bil. Det er ikke lagt inn kostnad for venting ved ferge.

- *Beregning av oppsamlingskostnad:* Oppsamlingskostnad per region er lik differansen mellom total inntransportkostnad for regionen og samlet distansekostnad i regionen. Distansekostnaden blir beregnet i modellen. Ut fra beregnet total oppsamlingskostnad per region er stoppkostnad per hentested beregnet ved å dividere total oppsamlingskostnad på antall hentesteder i regionen. Modellen inneholder både tall for antall produsenter og antall hentesteder per kommune, men man valgte å bruke antall hentesteder som grunnlag for beregning av oppsamlingskostnaden.
- *Kilometerkostnad og inntransportbilens utnyttelsesgrad:* For å modellere en gjennomsnittlig kilometerkostnad for inntransport av melk i Norge, antar man at det finnes en «gjennomsnittsbil». Det er lagt til grunn at kostnadene ved denne bilen er representativ for alle kommuner. For hele landet bør kostnaden bli representativ, ettersom kostnadsestimater er basert på en gjennomsnittsbil. Det fremgår av ovenstående at en for lav kilometerkostnad vil føre til en overvurdering av oppsamlingskostnaden og vice versa.

Kalkulert kilometerkostnad er beregnet ut fra en forenklet bilkalkyle fra Tine for en boogiebil uten henger med en melketankkapasitet på 14 500 liter. Endring i inntransportbilens utnyttelsesgrad har samme effekt som endring i kilometerkostnad. I modellen ligger det til grunn et fast melkevolum på 12 500 liter per tur, noe som gir en utnyttelsesgrad av bilens tankkapasitet på 86,2 prosent. I modellen er det videre benyttet samme utnyttelsesgrad for geitemelk som for kumelk og for økologisk som kumelk, noe som også antas å være en forenkling i forhold til de faktiske transportrutene.

- *Beregnet tilskudd:* De normerte innfraktkostnadene som modellen beregner per kommune, danner grunnlag for tilskudd til dekning av meierienes innfraktkostnader. Tilskuddssatsene per kommune fastsettes i øre per liter melk, og avrundes til nærmeste hele øre.
- *Minimumssats:* Fra 01.02.2008 ble det innført en minimumssats for innfraktillegg på 15 øre per liter i innfraktordningen. Dette innebærer at for de kommuner hvor innfraktillegget i utgangspunktet ble beregnet til under 15 øre per liter ble tillegget forhøyet til 15 øre per liter. Minimumssatsen på 15 per liter har stått uendret i perioden fram til 30.06.2016. Fra 01.07.2016 er minimumssatsen på 11 øre per liter.

2.4 Begrunnelse for valg av basismeierier i 2007

Gjeldende modell har 40 basismeierier, bestående av eksisterende eller nedlagte Tine-anlegg. Begrunnelsen for at det kun var Tines anlegg som ble valgt som basismeierier i innfraktmodellen finnes i Statens landbruksforvaltnings (SLF) fastsettelsesbrev for ny ordning datert 18.12.2007. Her står det følgende om valg av basismeieri:

Det er foretatt justeringer i premissene for innfraktillegget i forhold til det som ble foreslått i høringsbrevet. Justeringene innebærer blant annet at man i beregningsmodellen vil legge til grunn kostnader for oppsamling og inntransport av melk for aktøren med mottakspålit for melk (Tine BA) basert på dagens mottaksstruktur. Antall basismeierier i modellen vil ut fra dette bli redusert til 40 anlegg.

I høringsdokumentet var også Q-meierienes to anlegg definert som basismeierier. Begrunnelsen for at disse ikke skulle være med var altså knyttet til markedsregulators mottakspålit. På side 3 i SLFs

fastsettelsesbrev oppgis i tillegg en annen grunn for at en valgte å ta ut Q-meierienes to anlegg som basismeierier:

For å kompensere for en større del av Q-meierienes kostnader, har SLF derfor valgt å ta ut Q-meierienes anlegg som basismeierier i modellen og ta ut Q-meierienes kostnader fra modellen. En minstegrense for innfraktsatsen pr. kommune vil også bidra til økt kostnadsdekning for Q-meieriene. Dette medfører at Q-meieriene vil få økt sitt gjennomsnittlige innfrakttilskudd fra 12,4 øre/liter til 18,3 øre/liter innveid melk.

2.5 Utvikling i utbetalt innfrakttillegg

Tabell 2.5.1 viser utvikling i utbetalinger til innfrakttillegg fra 2008 til 2015. Tabellen viser at de samlede utbetalingene har økt fra 409,2 mill. kroner i 2008 til 498,0 mill. kroner i 2015, dvs. med 22 prosent. Utviklingen per aktør fremgår også av tabellen. Utbetalingen av innfrakttillegg til Tine har økt med 21 prosent, mens utbetalingen av innfrakttillegg til Q-meieriene har økt med 50 prosent.

Tabell 2.5.1 Utvikling i utbetalingen til innfrakttillegg per aktør fra 2008 til 2015, samt prognose for 2016/2017, mill. kr

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/2017*
Tine	398,3	417,9	442,0	433,1	452,3	459,4	464,2	481,6	
Q-meieriene	10,9	11,8	13,6	13,8	15,1	15,4	15,9	16,4	
Sum	409,2	429,7	455,6	446,9	467,4	474,8	480,1	498,0	418,4

*Prognose 2016/2017 er utarbeidet av Landbruksdirektoratet.

Vi ser av tabellen at tillegget økte i alle år i perioden med unntak fra 2010 til 2011 hvor det var en liten nedgang. Hovedårsaken til økte utbetalinger i denne perioden er at satsen per liter melk er indeksjustert årlig. Samlet innhentet volum per kommune har variert i perioden, mens Q-meierienes volum er økt siden 2008.

Prognosert innfrakttillegg for 2016/2017 på 418,4 mill. kroner i Landbruksdirektoratets satsvedtak av 20. juni 2016 er basert på prognoserte melkevolum for perioden. Dette gir en gjennomsnittssats på 27,1 øre per liter. I beregningene i kapittel 4 er det denne gjennomsnittssatsen som er benyttet og da multiplisert med faktisk innfraktet melkevolum i kalenderåret 2015. Dette gir et beregnet kostnadsnivå for innfrakt på 421,3 mill. kroner i prisutjevningsordningen, som vi legger til grunn i denne utredningen.

Sammenlignet med utbetalingene for 2015 innebærer prognosen for 2016/2017 en reduksjon i utbetalingene på om lag 80 mill. kroner eller 16 prosent. Reduksjonen på omlag 5 øre per liter er i tråd med statens tilbud i jordbruksforhandlingene i 2016.

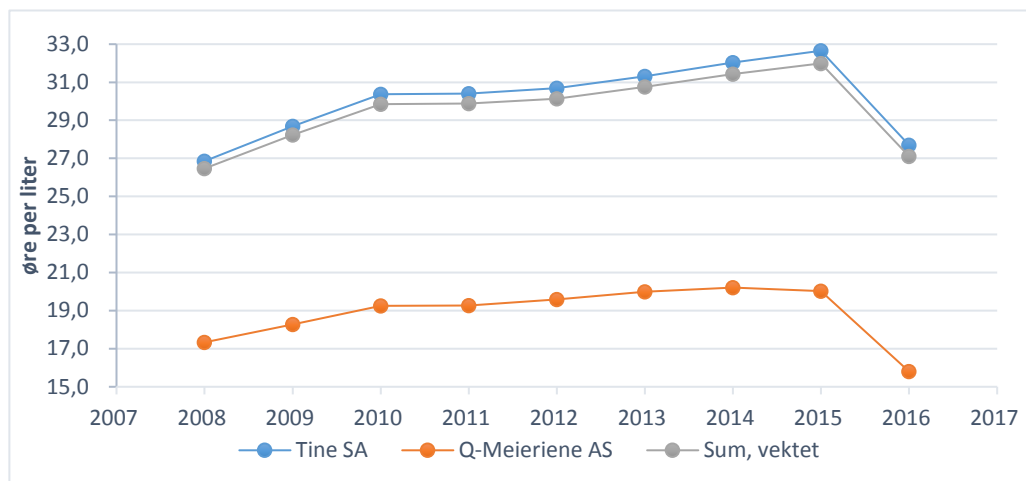
Tabell 2.5.2 Utvikling i satsen for innfrakttillegg per aktør fra 2008 til 2015, samt prognose for 2016/2017, øre per liter inntransportert melk

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/2017*
Tine	26,9	28,7	30,4	30,4	30,7	31,3	32,0	32,7	27,7
Q-meieriene	17,3	18,3	19,3	19,3	19,6	20,0	20,2	20,0	15,8
Sum, vektet	26,5	28,2	29,9	29,9	30,1	30,8	31,4	32,0	27,1

*Prognose 2016/2017 er utarbeidet av Landbruksdirektoratet.

Tabell 2.5.2 viser gjennomsnittlig innfrakttillegg i øre per liter innhentet melk per aktør. Tine har høyest gjennomsnittlig tillegg per liter. Tillegget til Tine økte fra 26,9 øre per liter i 2008 til 32,7 øre per liter i 2015, dvs. en økning på 22 prosent. Tillegget til Q-meieriene økte fra 17,3 øre per liter i 2008 til 20,0 øre per liter i 2015, dvs. en økning på 16 prosent.

Tabell 2.5.2 viser også prognosert sats per aktør og vektet sats for aktørene samlet for avtaleåret 2016/2017. Sammenlignet med 2015 innebærer prognosen at Tines sats reduseres med 5 øre per liter eller 15,2 prosent, Q-meieriens sats reduseres med 4,2 øre per liter eller 21 prosent, og vektet sats for aktørene reduseres med 4,9 øre per liter eller 15,3 prosent.

Figur 2.5.1 Utvikling i satsen for innfrakttillegg per aktør fra 2008 til 2015, samt vektet sats for aktørene for 2016/2017

2.6 Kostnader til inntransport av melk

Landbruksdirektoratet har mottatt kostnadsdata for innfrakt av melk både fra Tine og Q-meieriene for de tre siste årene. Disse kostnadene er unntatt offentlighet og derfor ikke gjengitt i denne utredningen.

Tine Råvares regnskaper inneholder offentlige tall for kostnader til frakt av melk frem til produksjonsmeieri og omfatter kostnader til oppsamling, inntransport, overføringskostnader og logistikk/råvarestyring. Tallene i tabell 2.6.1 er hentet fra disse regnskapene og viser hvor store disse kostnadene har vært og hva Tine har mottatt i innfrakttillegg i perioden 2012–2014.

Tabell 2.6.1 Kostnader og innfrakttillegg til inntransport av melk til produksjonsmeieri for Tine i 2012-2014¹⁰

	2012 (mill. kr)	2013 (mill. kr)	2014 (mill. kr)
Kostnader til innfrakt av melk	655,6	674,8	679,4
Tilskudd fra innfraktordningen i prisutjevningsordningen	452,3	459,4	464,2
Dekning overføringskostnad	166,7	177,2	188,8
Netto kostnad frem til produksjonsmeieri	36,6	38,2	26,5

Tabell 2.6.1 viser at Tines samlede kostnader frem til produksjonsmeieri var på 679,4 mill. kroner i 2014, mens innfrakttillegget var på 464,2 mill. kroner. Innfraktkostnadene er vanskelig å bestemme eksakt i og med at melken ofte ikke leveres til basismeieriet, men direkte til det meieriet som har behov for den. Også Q-meieriernes innfraktkostnader omfatter kostnader for frakt av melk frem til produksjonsmeieri.

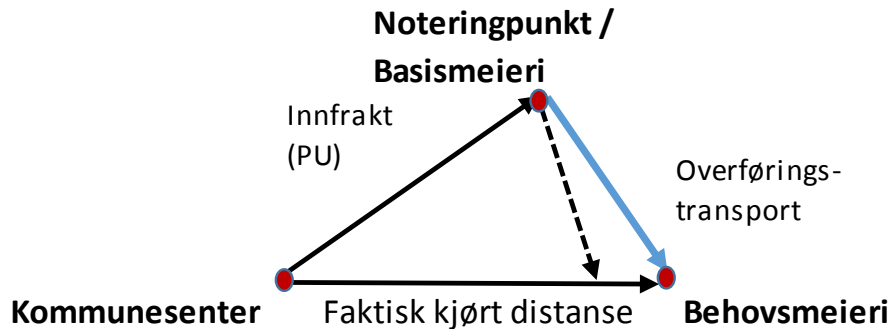
Q-meieriene har to anlegg, ett på Jæren og ett i Gausdal. I informasjonen Landbruksdirektoratet har innhentet fra Q-meieriene om kostnader til inntransport fremgår det at de har vesentlig høyere kostnader til innfrakt til anlegget i Gausdal enn til anlegget på Jæren. Q-meieriene begrunner dette bl.a. med at råvaretilgangen varierer mer gjennom året i nedslagsfeltet til anlegget i Gausdal, slik at sesongvariasjonene gir større utslag. I sommermånedene må Q-meieriene etablere ruter som henter setermelk til anlegget i Gausdal. Sesongvariasjonene i Gausdal medfører også variasjon i fyllingsgrad, slik at anlegget i Gausdal må ha overkapasitet på transportsiden for å ha tilstrekkelig kapasitet når tilgangen på melk er høy. Dette er forhold som innebærer en større underdekning for innfraktkostnader for anlegget i Gausdal enn anlegget på Jæren.

2.7 Faktisk transport kan avvike fra modellen

Distansedelen i modell for innfrakttilskudd i omfatter inntransport av melk fra melkeprodusentene, regnet som kommunesenter, til nærmeste basismeieri. Basismeieriene er også noteringspunkter for målpris. I hovedsak fraktes imidlertid melken fra melkeprodusent direkte til behovsmeieri, uten å kjøre innom basismeieri, noe som innebærer at faktisk transport i mange tilfeller avviker fra modellen. Med behovsmeierier menes meierier som kjøper melk fra Tine Råvare.

Figuren under viser et eksempel på sammenhengen mellom dekning av inntransport i prisutjevningsordningen, beregning av overføringstransport ifølge markedsreguleringsforskriften⁴ og faktisk kjørt distanse. Pilen fra kommunesenter til basismeieri i figuren nedenfor illustrerer distansen som beregnes i innfraktmodellen.

¹⁰ Kilde: Tine Råvares regnskaper og data fra prisutjevningsordningen for melk

Figur 2.7.1.1 Sammenhengen mellom innfrakt- og overføringstransport

Overførings- og overføringstransport omfatter transport fra noteringspunkt til behovsmeieri. Kostnadene for denne transporten dekkes av kundene som kjøper melk av Tine Råvare, jf. markedsreguleringsforskriften⁴. Se pil fra noteringspunkt til behovsmeieri i figuren.

Faktisk transport av melken vil ikke nødvendigvis følge samme rute som modellen forutsetter. Transporten trenger ikke nødvendigvis gå innom kommunesenteret i den enkelte kommune før den kjøres til basismeieri. Produsenter på samme rute kan tilhøre ulike kommuner og fylker. Transportrutene optimaliseres uten hensyn til kommunesenter.

For melk som ikke skal anvendes av nærmeste basismeieri, vil heller ikke den faktiske transporten nødvendigvis skje slik modellen beregner. Pilen fra kommunesenter til behovsmeieri illustrerer et tilfelle der melken går direkte fra kommunesenter til behovsmeieri uten å kjøre innom nærmeste basismeieri. Transporten kan gå til et anlegg som ligger på veien frem til nærmeste basismeieri eller forbi noteringspunktet. Denne transporten vil også optimaliseres for å få en mest mulig effektiv transport. Melken transporteres dermed direkte til det meieranlegget som skal bruke den (behovsmeieri). En del av denne transporten vil kunne tilskrives innfrakt (før noteringspunkt), mens resterende vil kunne tilskrives overføringstransport (etter noteringspunkt).

Alle behovsmeierier får ikke dekket sitt melkebehov fra produsenter som tilhører nærmeste basismeieri i innfraktmodellen. I tilfeller hvor det ikke er tilstrekkelig melk i nedslagsfeltet til nærmeste basismeieri, må melken transporteres lenger før den kan mottas av behovsmeieri.

Q-meierienes innfrakt fra egne produsenter skjer direkte til deres anlegg, uavhengig av hvor basismeieriene er lokalisert.

Dersom innfraktmodellen oppdateres og antall basismeierier endres, kan dette få betydning for fordelingen av kostnader før/etter noteringspunkt og for beregningen av satser for overføringstransport.

2.8 Kommune- og regionreform

2.8.1 Kommunereform¹¹

Stortinget har gitt tilslutning til å gjennomføre en kommunereform hvor formålet er større, mer robuste kommuner med økt makt og myndighet.

I mai 2014 la regjeringen frem kommuneproposisjonen 2015 (Prop. 95 S) for Stortinget hvor rammene for kommunereformen er presentert i en egen meldingsdel. I juni samme år ga Stortinget sin tilslutning til å gjennomføre en kommunereform.

I forbindelse med kommunereformen ble det lagt opp til to ulike løyper for kommunesammenslåing, enten ved kongelig resolusjon med sikte på sammenslåing fra 01.01.2018 eller etter proposisjon om en helhetlig kommunestruktur til Stortinget våren 2017 med sikte på sammenslåing fra 01.01.2020.

For kommuner som gjorde kommunestyrevedtak om kommunesammenslåing i løpet av høsten 2015 som ikke medførte endring av fylkestilknytning for mer enn en kommune, la departementet til rette for at sammenslåing skulle kunne vedtas på nasjonalt nivå i løpet av våren 2016 ved kongelig resolusjon. Vedtatte kommunesammenslåinger er presentert i tabell 2.8.1.1.

Tabell 2.8.1.1 Vedtatte kommunesammenslåinger

Kommune		Sats fra 01.07.2016 (øre per liter)	Dato for sammenslåing
706	Sandefjord	14	01.01.2017
719	Andebu	25	
720	Stokke	11	
702	Holmestrand	14	01.01.2018
714	Hof	25	
709	Larvik	28	01.01.2018
728	Lardal	21	
722	Nøtterøy	15	01.01.2018
723	Tjøme	16	
1624	Rissa	31	01.01.2018
1718	Leksvik	36	

¹¹ Kilde: www.regjeringen.no

Øvrige kommuner skulle innen 1. juli 2016 fatte vedtak om, og evt. med hvilke andre kommuner, de ønsket å slå seg sammen. Vedtakene skulle sendes fylkesmannen. Det ble videre lagt til rette for at kommuner som ikke rakk å fatte vedtak innen 1. juli kunne gjøre dette utover høsten 2016 slik at de også vil bli omfattet av vurderingene og forslagene i proposisjonen som legges fram for Stortinget våren 2017.

Innen 1. oktober 2016 skulle fylkesmennene vurdere om kommunenes vedtak var i tråd med målene for reformen og gi en tilrådning om kommunestrukturen i fylket, slik stortingsflertallet hadde bedt om.

Våren 2017 vil regjeringen, med bakgrunn i tilrådingene fra fylkesmennene, fremme en samlet proposisjon for Stortinget med forslag til ny helhetlig kommunestruktur.

I utarbeidelsen av beslutningsgrunnlaget for Stortinget vil det bli lagt til grunn at enkeltkommuner ikke skal kunne stanse endringer som er ønsket og hensiktsmessige ut fra regionale og nasjonale hensyn. I proposisjonen vil det dermed kunne foreslås sammenslåinger av kommuner som avviker fra de lokale vedtakene.

Fylkesgrensene skal ikke være til hinder for å slå sammen kommuner, men fylkesgrense vil kunne bidra til å gjøre sammenslåingsprosessen mer omfattende.

I tilrådingene fra fylkesmennene, avgitt innen 1. oktober 2016, er antall kommuner foreslått redusert fra 429 til 319 med virkning fra 1. januar 2020, jf. tall presentert i Nationen 05.10.2016.

Tabell 2.8.1.2 Fylkesmennenes tilrådning om antall kommuner fra 2020 (Kilde: Nationen, 05.10.2016)

Fylke	Antall kommuner 2016	Antall kommuner 2020, jf. innspill fra fylkesmennene per 1. oktober 2016
Østfold	18	13
Akershus og Oslo	23	9
Hedmark	22	22
Oppland	26	26
Buskerud	21	13
Vestfold	14	6
Telemark	18	16
Agder	30	22
Rogaland	26	22
Hordaland	33	28
Sogn og Fjordane	26	18
Møre og Romsdal	36	16
Trøndelag	48	38
Nordland	44	39
Troms	25	17
Finnmark	19	14
Landet	429	319

Det er stor variasjon i antall tilrådte kommunesammenslåinger. I Oslo og Akershus foreslås det en reduksjon fra 23 til 9 kommuner og i Vestfold foreslås en reduksjon fra 14 til 6 kommuner. Møre og Romsdal foreslår også store reduksjoner i antall kommuner; en nedgang fra 36 til 16. For Hedmark og Oppland foreslås det ingen kommunesammenslåinger i denne omgang, men det ligger inne forslag til sammenslåinger som kan være aktuelle på litt lengre sikt.

De fleste kommunesammenslåingene som er tilrådte fra fylkesmennene er planlagt gjennomførte innenfor eksisterende fylkesgrenser. Noen sammenslåinger innebærer imidlertid sammenslåing av kommuner på tvers av fylkesgrenser. Videre innebærer noen sammenslåinger at arealer fra en kommune fordeles til flere nye kommuner.

2.8.2 Regionreform¹²

Stortinget støtter regjeringens forslag til regionreform hvor målsettingen er at regionene skal ta en større rolle som samfunnsutviklere. Det legges opp til en reform som gir større og mer funksjonelle regioner.

I Meld. St. 14 *Kommunereformen - nye oppgaver til større kommuner* foreslo regjeringen å invitere fylkeskommunene inn i kommunereformen, slik at det regionale nivået utvikles parallelt med kommunene. Forslaget var at fylkeskommunene sommeren 2015 skulle inviteres til å innlede nabosamtaler, med sikte på å avklare om det er aktuelt å slå seg sammen med nabofylker. Fylkene fikk frist til høsten 2016 med å melde tilbake hva de ønsket. Deretter ville fylkesgrensene kunne vurderes av Stortinget sammen med kommunegrensene våren 2017.

Stortinget behandlet i begynnelsen av juni 2016 regjeringens forslag til regionreform i Meld. St. 22 (2015–2016) *Nye folkevalgte regioner – rolle struktur og oppgaver*, jf. Innst. 377 S (2015–2016). Regjeringen foreslo å gjennomføre regionreformen fra 2020, samtidig med kommunereformen. Flertallet på Stortinget støttet regjeringens forslag om ti nye regioner.

Forslagene i Meld. St 22 og Stortingets behandling av denne, følges opp med berørte fagdepartementer og internt i Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Det er allerede fattet vedtak om å slå sammen fylkene Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fra 1. januar 2018. Øvrige fylkeskommuner er bedt om å fatte vedtak om sammenslåing innen 1. desember 2016.

2.8.3 Kommunesammenslåinger og beregning av nye satser for innfrakttillegg i gjeldende modell

I tidsrommet fra innfraktmodellen ble oppdatert i 2007 til og med 2016 er det gjennomført tre kommunesammenslåinger. Samtlige ble gjennomført ved at to kommuner ble slått sammen til en kommune. Hvordan nye innfraktsatser for de sammenslåtte kommunene ble beregnet er best beskrevet i høringsbrev til fastsetting av nye satser i prisutjevningsordningen for melk for de avtaleårene satsene ble fastsatt for:

---

¹² Kilde: www.regjeringen.no

- Fra 01.01.2008 ble 1503 Kristiansund og 1556 Frei slått sammen til en kommune 1505 Kristiansund. I høringsbrev 11.04.2008 het det at *Satsen for den nye kommunen foreslås satt lik Frei sin sats ettersom det ikke produseres melk i 1503 Kristiansund. Sats for innfrakttillegg for 1505 Kristiansund foreslås dermed til 21 øre/liter.*
- Fra 01.01.2012 ble Mosvik kommune slått sammen med Inderøy kommune i nye 1756 Inderøy kommune. I høringsbrev 28.03.2012 het det at *SLF foreslår derfor at innfraktsatsen for Mosvik kommune tas ut av ordningen fra 01.07.2012. Antall produsenter og liter melk i gamle Mosvik kommune inngår nå som grunnlag for innfraktsatsen til nye Inderøy kommune.*
- Fra 01.01.2013 ble Bjarkøy kommune slått sammen med Harstad kommune i nye 1903 Harstad kommune. I høringsbrev 22.03.2013 het det at *SLF foreslår derfor at innfraktsatsen for Bjarkøy kommune tas ut av ordningen fra 1. juli 2013. Antall produsenter og liter melk i gamle Bjarkøy kommune inngår nå som grunnlag for innfraktsatsen til nye Harstad kommune.*

Innfraktsatsene fastsettes med virkning fra 1. juli

Alle kommunesammenslåingene som fant sted i perioden 2007-2016 ble gjennomført fra starten av kalenderår. Meieriselskapene endret samtidig kommunetilknytning for produsentene i kommunene som ble slått sammen. Fordi innfraktsatsene fastsettes med virkning fra 1. juli ble det ikke fastsatt innfraktsatser for de sammenslåtte kommunene før et halvt år etter at sammenslåingene fant sted. I perioden fra sammenslåingene fant sted til nye innfraktsatser ble fastsatt, valgte man å benytte gjeldende innfraktsatser for de kommunene som utgjorde de sammenslåtte enhetene.

Fastsetting av kommunesenter for sammenslåtte kommuner

Ved sammenslåing av kommuner får den nye enheten ett, felles kommunesenter som fastsettes administrativt. I kommunesammenslåingene som er gjennomført i perioden 2007-2016 er den ene kommunen sitt kommunesenter videreført som kommunesenter for den sammenslåtte enheten. Distansedelen av innfraktsatsen blir beregnet med utgangspunkt i avstanden mellom kommunesenteret og nærmeste basismeieri. For sammenslåtte kommuner er det det fastsatte kommunesenteret for den sammenslåtte enheten som benyttes ved beregning av distansedelen av innfraktsatsen.

Da 1503 Kristiansund og 1556 Frei ble slått sammen til 1505 Kristiansund kommune, ble innfraktsatsen for den sammenslåtte enheten satt lik Frei sin sats ettersom det ikke ble produsert melk i 1503 Kristiansund. I utgangspunktet skulle distansedelen av innfraktsatsen vært beregnet med utgangspunkt i avstanden mellom kommunesenteret i 1505 Kristiansund og nærmeste basismeieri. Når dette ikke ble gjort var det med bakgrunn i at den faktiske inntransporten fra leverandører i den sammenslåtte kommunen korresponderte med parametrene som var brukt for beregning av innfraktsats for 1556 Frei. Unntak som dette gjelder frem til innfraktmodellen oppdateres.

Basismeierier i sammenslåtte kommuner

Ved beregning av distansedelen av innfraktsatsen gis det ikke kompensasjon for innfrakt fra kommuner med basismeieri. Da Bjarkøy kommune ble slått sammen med Harstad, ble Harstad sitt kommunesenter valgt som kommunesenter for den sammenslåtte enheten. Harstad kommune har basismeieri for kumelk, men ikke for geitemelk. Beregning av distansedelen er derfor foretatt kun med utgangspunkt i kostnader til innfrakt av geitemelk. Distansekostnadene til inntransport av kumelken som stammer fra leverandører i tidligere Bjarkøy kommune falt dermed bort. Disse innsparte kostnadene er overført til de totale oppsamlingskostnadene i regionen. Dersom distansekostnadene for inntransport av geitemelk fra leverandører i tidligere Bjarkøy kommune for eksempel var mindre enn de er fra den sammenslåtte Harstad kommune, blir kostnadsdifferansen dekket fra de totale oppsamlingskostnadene for regionen.

Hentepunkter og melkevolum i sammenslåtte kommuner

Oppsamlingsdelen av innfraktsatsen fastsettes med utgangspunkt i antall hentepunkt og totalt innfraktet melkevolum per kommune. Man tar da utgangspunkt i antall hentepunkt og totalt innfraktet melkevolum for ku og geit samlet. Oppsamlingsdelen av innfraktsatsen påvirkes ikke av om det ligger basismeieri i kommunen. Ved kommunesammenslåinger blir antall hentepunkter i og volum innfraktet melk fra de berørte kommunene slått sammen og benyttet for beregning av oppsamlingsdelen av innfraktsatsen.

3 Vurdering av behov for endringer i innfraktmodellen

I dette kapittelet vurderer vi behovet for endringer i elementer i beregningsgrunnlaget eller modellen for øvrig, samt behov for oppdatering av basismeierier. Konsekvenser av den planlagte kommunereformen og behov for endringer vurderes også. Eventuelle endringer vurderes også opp mot overordnede føringer og formålet bak ordningen.

3.1 Vurderte modeller bidrar til oppfyllelse av målet om landbruk over hele landet

Av de landbrukspolitiske målene er det særlig målet om landbruk over hele landet som er relevant for innfraktordningen, jf. kapittel 1.4. Innfraktordningen er et viktig virkemiddel for melkeprodusentene ved at den bidrar til geografisk utjevning av melkepris og dermed at produksjonssted er mindre avhengig av geografisk plassering. Modellene som vurderes i kapittel 4 vil alle bidra til at målet om landbruk over hele landet oppnås.

3.2 Vurderte modeller bidrar til oppfyllelse av formålet med prisutjevningsordningen

Innfrakttillegget gjør det mulig for meieriselskapene å betale samme melkepris til produsentene uavhengig av kostnader knyttet til henting av melk fra den enkelte produsent. Ettersom formålet med prisutjevningsordningen blant annet er å *”... gi melkeprodusenter muligheter for å kunne realisere jordbruksavtalens målpriser på melk uavhengig av melkeanvendelse og lokalisering av produksjonen”*, bidrar innfraktordningen ved hjelp av differensierte kommunesatser til å oppfylle dette formålet. Modellene som vurderes i kapittel 4 vil alle bidra til at målet om å realisere jordbruksavtalens målpriser uavhengig av lokalisering av produksjonen oppnås.

3.3 Vurdering av elementer i beregningsgrunnlaget

I dette kapittelet gjennomgår Landbruksdirektoratet elementer i beregningsgrunnlaget og vurderer behovet for å oppdatere disse. Vi peker også på hvordan eventuelle endringer kan gjennomføres og hva som legges til grunn for vurderingene i kapittel 4.

3.3.1 Stabilt volum og økte kostnader

I gjeldende modell er det volum inntransportert melk fra Tines produsenter og kostnadene knyttet til denne virksomheten som inngår i beregningsgrunnlaget, jf. kapittel 2.3. Beregningene bak innfraktsatsene omfatter dermed om lag 95 prosent av all melk. Det vil bli best samsvar mellom beregningsgrunnlaget i modellen og faktisk volum og kostnader dersom modellen omfatter all inntransportert melk og tilhørende faktiske inntransportkostnader. Beregningene i kapittel 4.1 er gjennomført på basis av all melk og alle kostnader til inntransport av all melk.

Antall basismeierier i modellen kan velges uavhengig av nivået på volum og kostnader som inngår i beregningsgrunnlaget for modellen.

3.3.2 Endret veinett, bomstasjoner og fergestrekninger tilsier behov for oppdatering av kjøreruter

Landbruksdirektoratet har benyttet Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) til oppdatering av kjørerutene i modellene som er vurdert i kapittel 4. NIBIO har beregnet korteste avstand og laveste transportkostnad fra kommunesenteret i hver kommune til basismeieri for henholdsvis ku- og geitemelk, inkludert bompenger og fergekostnader. NIBIO har videre beregnet hvilke meieranlegg som blir basismeieri for den enkelte kommune for ku- og geitemelk. Dette har de gjort ut fra forutsetningen om at basismeierier er de anleggene som ligger nærmest kommunesentrene og som det er rimeligst å transportere melken inn til.

NIBIO har oppgitt hvilke fergestrekninger som er benyttet for de ulike kjørerutene mens Landbruksdirektoratet har innhentet fergepriser. I modellen har Landbruksdirektoratet trukket fra en rabatt i fergeprisene tilsvarende den rabatten aktørene oppnår. Bompengekostnader er lagt inn uten rabatt.

Bom- og fergekostnader er omregnet til kilometer og lagt til i veiavstandene, tilsvarende som for gjeldende modell beskrevet i kapittel 2.3. Fergeavstander, som opprinnelig er inkludert i kjørerutene, er trukket fra i veiavstandene.

NIBIO har lagt til grunn veidata fra 07.09.2016 og forutsetningen om at transporten skal foregå på helårsveier av tilfredsstillende standard. Ved valg av veistandard prioriteres europavei fremfor riksvei/fylkesvei som igjen prioriteres fremfor kommunale og private veier. I tilfeller hvor det er mulig å velge kjøreruter uten ferge som alternativ til kjøreruter med ferge, har de lagt inn forutsetninger om hvor langt det lønner seg å kjøre langs ruter uten ferge før det blir mer lønnsomt å velge ruter med ferge. Tilsvarende vurdering er ikke lagt til grunn for bomveier.

NIBIO har skilt mellom transport av kumelk og transport av geitemelk per kommune. Dette er en naturlig følge av at en i innfraktmodellen opererer med separate inntransportruter for disse to melketypene.

Veinettet inkludert fergestrekninger og bomstasjoner er endret i så stor grad siden forrige gjennomgang av innfraktmodellen at det tilsier at kjøreruter og ferge- og bomkostnader i modellen bør oppdateres.

3.3.3 Behov for oppdatert bilkalkyle

Landbruksdirektoratet har innhentet informasjon fra Tine og Q-meieriene om hvordan inntransporten av melk foregår i dag, hentefrekvens og hvilke biltyper som benyttes. I tillegg har vi innhentet bilkalkyler for singelbil og vogntog fra Tine.

Ifølge opplysninger fra Tine benytter de singelbil på 41 prosent av rutene og vogntog på 59 prosent av rutene. Singelbil benyttes på de korteste rutene.

Siden mesteparten av inntransporten av melk nå skjer på vogntog, mener Landbruksdirektoratet det er behov for å oppdatere kjørekostnadene. Vi har derfor lagt til grunn kalkylen for vogntog i modellene i kapittel 4.

3.3.4 Færre leverandører og endret innfraktet melkevolum per kommune

At markedsregulator er modellaktør i gjeldende fraktmodell betyr at modellen kun legger til grunn Tines melkeleverandører (hentepunkt) og volum innfraktet melk fra disse. Dette tilsvarer 15 026 hentepunkter og et innfraktet volum ku- og geitemelk på 1 457 mill. liter i referanseperioden som er benyttet for modellen. Ved oppdateringen har vi tatt med volum melk og antall hentepunkter fra både Tine og Q-meieriene.

Utenom Tine er det kun Q-meieriene som har egne melkeleverandører. I 2015 var antall hentepunkter totalt redusert til 9 416. Total innfraktet volum ku- og geitemelk samme år var 1 555,5 mill. liter.

Antall hentepunkter og volum inntransportert melk per kommune er parametre som inngår i beregningen av oppsamlingskostnader, og oppgis samlet for ku- og geitemelk. Dette er parametre som står fast gjennom modellperioden, og store endringer i disse parametrene kan i seg selv begrunne et behov for oppdatering av modellen med nye tall for hentepunkter og innfraktet volum melk. Antall hentepunkter og volum inntransportert melk per kommune har endret seg vesentlig i modellperioden, noe som begrunner et behov for å oppdatere modellen.

Når det gjelder økologisk melk, behandles denne på lik linje med konvensjonell melk i innfraktmodellen, jf. kapittel 3.3.6.

3.3.5 Fra fem til tre soner i modellen

Beregning av innfrakttilskudd i dagens innfraktmodell skjer innenfor fem regioner, fastsatt med utgangspunkt i områdene som tilhørte Tines tidligere regionselskaper. Hvilke kommuner som inngår i hver region er definert i modellen. Faktiske, årlige innfraktkostnader for den enkelte region er utgangspunktet for samlet innfrakttilskudd for regionen. De faktiske innfraktkostnadene varierer fra region til region, avhengig av de faktiske forholdene i regionen og er en viktig forutsetning for å gjennomføre en geografiutjevning av oppsamlingsdelen av innfraktsatsene.

Tines tidligere regionselskaper førte separate regnskaper og det var derfor uproblematisk å innhente de faktiske innfraktkostnadene for de fem regionene i gjeldende innfraktmodell. Etter at innfraktmodellen ble revidert i 2007 har Tine blitt ett konsern med ett, samlet regnskap for konsernet. Det betyr at Tine ikke lenger kan levere regnskapstall fordelt på disse fem regionene. Landbruksdirektoratet kan derfor ikke videreføre innfraktmodellen med disse fem regionene, og det er derfor behov for å gjøre endringer i modellen på dette punktet.

En hensiktsmessig regioninndeling i innfraktmodellen er et element som bidrar til geografiutjevning i innfraktsatsene. Slik geografiutjevning forutsetter at aktørene i ordningen er i stand til å levere innfraktkostnader fordelt på regioner når innfraktmodellen skal revideres. Alternativt må en se på helt nye mekanismer for hvordan en geografiutjevning i satsene kan gjennomføres.

I 2015 innførte Tine ni transportområder som de allokerte innfraktkostnadene sine til. Tine har levert innfraktkostnader fordelt til disse ni transportområdene til denne utredningen. Landbruksdirektoratet legger til grunn at ved å ta utgangspunkt i Tines ni transportområder ivaretas målsettingen om en hensiktsmessig geografiutjevning i innfraktsatsene.

I denne utredningen har Landbruksdirektoratet valgt å dele inn landet i tre geografiske soner for innfrakt, hvor vi har plassert en eller flere av transportområdene til Tine i hver av sonene. Ingen av transportområdene er splittet mellom flere soner. Innfraktkostnadene per liter er relativt like for transportområder som er plassert i samme sone. Kommuner som er delt mellom to transportområder har Landbruksdirektoratet valgt å plassere i transportområdet med høyest innfraktkostnad per liter.

Tre geografiske soner for innfrakt fremfor ni er en fordel sett i lys av den varslede kommunereformen og det vil bli enklere å kontrollere ordningen. Innfraktmodellen krever at den enkelte region defineres på kommunenivå. Tine har synliggjort hvert transportområde på et kommunekart, og i grenseområdene er det krevende å se hvilke kommuner som tilhører hvert transportområde og hvilke kommuner som er delt mellom flere transportområder. Ved å fordele de ni transportområdene til tre soner for innfrakt blir disse utfordringene betydelig redusert. Bare Oppdal kommune blir da delt mellom to soner. Landbruksdirektoratet har i samråd med Tine kommet frem til en endelig kommunefordeling til de tre sonene som er benyttet i denne utredningen med bakgrunn i Tines kart.

Å dele inn landet i tre soner vil forenkle innfraktmodellen samtidig som Tines transportområder består uendret innenfor disse. Slik blir det uproblematisk å benytte kostnadsdata for innfrakt fra Tine, fordelt på de ni transportområdene, i modellens levetid.

Å dele inn landet i tre soner er den geografiutjevningen vi har valgt å benytte for å beregne oppsamlingsdelen i innfraktsatsene ut fra de data Tine har levert. Fordi Tine ikke kan levere kommunelister for hver av de ni transportområdene, lar det seg ikke gjøre å beregne og sammenligne effekten av å bruke de ni transportområdene til Tine i modellen kontra å bruke de tre sonene som Landbruksdirektoratet har valgt å benytte i denne utredningen. En inndeling av landet i tre soner vil fortsatt gi en viss geografiutjevning av oppsamlingsdelen av innfraktsatsene i motsetning til om det ikke foretas en geografiutjevning i oppsamlingsdelen. Det må også påpekes at sone 3 kun består av ett transportområde, dvs. det området som i hovedsak inkluderer de tre nordligste fylkene.

3.3.6 Uendret behandling av innfrakt av økologisk melk

Rørosmeieriet peker i innspill til arbeidet med innfraktordningen på at økologisk melkeproduksjon har lange avstander som fordyrende element. De peker på at økologisk melk ikke kan likestilles med konvensjonell melk, og mener innfrakt av økologisk melk bør behandles på samme måte som innfrakt av geitemelk. Rørosmeieriet ønsker at man i utredningen ser på et alternativ der innfraktpriis på økologisk melk inn til meieri skal være lik innenfor samme region, for eksempel regionen Trøndelag/Østlandet, Sørlandet, Vestlandet og Nord-Norge.

Innfrakttillegget i prisutjevningsordningen er likt innenfor den enkelte kommune for geitemelk, økologisk kumelk og konvensjonell kumelk. I markedsordningen for melk skiller en ikke på konvensjonell og økologisk vare innenfor noen av ordningene. En har f. eks. én felles målpris for ku- og geitemelk, men det kan avtales et tillegg i utbetalingsprisen til bonde for økologisk melk. Både ku- og geitemelk er representantvarer i målprissystemet med egne kravspesifikasjoner. Geitemelk noteres ved enkelte anlegg og det er begrensning når det gjelder hvor i landet en kan etablere geitemelksproduksjon, jf. kvoteordningen. I innfraktmodellen beregnes kostnader til innfrakt av geitemelk fra kommunesenteret i de kommunene som har geitemelksproduksjon til nærmeste basismeieri som behandler geitemelk. I de fleste tilfeller er nærmeste basismeieri for geitemelksprodusentene også et anlegg som tar imot geitemelk. Økologisk produksjon kan startes opp overalt i landet og i prinsippet kan økologisk melk leveres til alle meierianlegg. Det er således forskjeller på geitemelk og økologisk melk som begrunner at de behandles ulikt i innfraktmodellen for melk.

Markedsregulator har forsyningsplikt på melk, men ikke på spesialkvaliteter som for eksempel økologisk melk. Kjøp og salg av økologisk melk skjer dermed på kommersiell basis. Ekstrakostnader ved produksjon av økologiske melkeprodukter er forutsatt dekket i markedet.

Økologisk melk utgjør 3,5 prosent av all melk som produseres og det er ca. 270 produsenter på landsbasis. I 2015 ble 46 prosent av den økologiske melken anvendt i konvensjonelle produkter. Den økologiske melken som anvendes i konvensjonelle produkter antas å ha de samme innfraktkostnadene som konvensjonell melk. Det er kun den økologiske melken som anvendes i økologiske produkter som eventuelt kan ha høyere innfraktkostnader enn konvensjonell melk. Eventuell kostnadsulempe vil imidlertid avhenge av lokaliseringen av produksjonen i forhold til nærmeste basismeieri, sammenlignet med konvensjonell melk.

Produsenter av økologisk melk får i dag utbetalt samme pristillegg for økologisk vare, uavhengig av hvor de er lokalisert. Landbruksdirektoratet kan derfor ikke se at det ligger innenfor formålet med prisutjevningsordningen å ta spesielle hensyn til økologisk produksjon som for eksempel å opprette egne satser for økologisk melk.

Stortinget har vedtatt et mål om at 15 prosent av produksjonen skal være økologisk. I jordbruksmeldingen som ble lagt frem 9. desember 2016 foreslår imidlertid regjeringen at målet ikke tallfestes, og at ambisjonene for økologisk produksjon må bli mer markedsrettet. Enketmedlemmer i referansegruppen har pekt på at det er mulig å endre de generelle prinsippene i markedsordningen for melk for å bidra til økt økologisk produksjon. Dette kan skje gjennom å etablere egen målpris, egne avgifter på produktene og egne innfraktsatser for økologisk melk. Landbruksdirektoratet oppfatter imidlertid at en nærmere vurdering av tiltak på dette området både ligger utenfor formålet for prisutjevningsordningen og mandatet for denne utredningen. Vi har derfor ikke foretatt en nærmere vurdering av dette.

3.4 Behov for å oppdatere antall basismeierier

Gjeldende modell har 40 basismeierier, bestående av eksisterende eller nedlagte Tine-anlegg. Ettersom Tines anleggsstruktur er vesentlig endret siden 2008, er det behov for å oppdatere antall basismeierier i modellen. Per 01.07.2017 vil Tine ha 29 meierianlegg som tar imot melk som råvare. En endring av antall basismeierier fører til endringer i distansedelen i innfraktsatsene.

Basismeieriene i innfraktmodellen er knyttet opp mot målpris i prisbestemmelsene i jordbruksavtalen. Følgende er presisert i avtalen:

Prisgrunnlaget er engrosprisnoteringer oppnådd for melk av representantvare. Noteringssted er der melk passerer, eller der melk ved direkte viderelevering til annet meieri normalt ville passert basismeieri definert i innfraktordningen. Prisnoteringen skal omfatte melk som foredles av Tine SA og melk som Tine SA selger uforedlet til andre.

Basismeieriene har dermed en funksjon som noteringspunkt for beregning av målprisoppnåelse. At kun markedsregulators anlegg inngår som basismeieri har således sammenheng med måling av målpris, siden det kun er markedsregulator som er ansvarlig for å oppnå målpris overfor produsentene, samtidig som markedsregulator også er ansvarlig for at noteringspris som gjennomsnitt for året ikke overstiger målpris. Tilsvarende prinsipp gjelder for svinekjøtt og kornsektoren. For svinekjøtt er prisgrunnlaget engrosprisnoteringer for hele slakt ved slakterianleggene Nortura Steinkjer, Nortura Rudshøgda og Nortura Forus. For korn er prisgrunnlaget for målprisvarene produsentnoteringer for basis kvalitet levert til Felleskjøpet Agris anlegg i Larvik, Kambo, Drammen og Holmestrand, samt Felleskjøpet Agris anlegg i Trondheim for bygg. For svin og korn er det også utelukkende markedsregulators anlegg som er definert som basisanlegg i tilknytning til målprisen.

Landbruksdirektoratet har fått innspill fra enkeltmedlemmer i referansegruppen om at vi bør vurdere om flere meierianlegg enn Tine sine bør være basismeierier. Vi viser til at det kun er meieriselskap

som har egne produsenter som kan foreta en geografisk utjevning av produsentpris, noe som er et vilkår for å kunne motta innfrakttillegg i gjeldende ordning. Ettersom også Q-meieriene mottar innfrakttillegg og utjevner produsentpris kan dette være argumenter for at deres meierianlegg kan være basismeierier i innfraktordningen. Vi har derfor valgt å vurdere effekten av en slik modell, jf. kapittel 4.3. Vi legger imidlertid ikke til grunn at målprissystemet skal endres som følge av denne gjennomgangen. Landbruksdirektoratet mener derfor det ikke er formålstjenlig å inkludere meierianlegg fra andre enn markedsregulator som basismeierier. Dersom en likevel vil ta med Q-meieriernes anlegg og/eller eventuelt anleggene til flere av aktørene i prisutjevningsordningen som basismeierier, krever dette at det gjøres endringer i jordbruksavtalen.

Et annet moment er at basismeieriernes mottakskapasitet varierer i størrelse i gjeldende innfraktmodell. Dette kan være argument for at et basismeieri i innfraktmodellen bør ha en viss minimumskapasitet, f.eks. kunne ta imot melken i en gjennomsnittskommune på om lag 4 mill. liter for å kunne fungere som et reelt basismeieri i ordningen. Hvis ikke, vil den melken som tilhører nedslagsfeltet for basismeieriet likevel måtte transporteres lenger enn til nærmeste basisanlegg.

Innfraktmodellen kan gjøres mer varig og robust for endringer i markedsregulators anleggsstruktur, ved å sette en minstegrense for mottakskapasitet for anlegg som skal inngå som basismeieri i modellen. Dette er imidlertid ikke vurdert nærmere i utredningen. Dersom dette skal utredes, må det blant annet tas hensyn til oppfølgingen av målpris.

Ved å inkludere flere aktørers anlegg som basismeierier i innfraktmodellen vil en også få en modell som er mer robust for endringer i markedsregulators anleggsstruktur. Dette vil som påpekt tidligere kreve endringer i jordbruksavtalen og vi har derfor ikke vurdert dette nærmere i denne utredningen.

3.5 Vurdering av effekter av endret kommunestruktur

Den pågående kommune- og regionreformen legger opp til at antall kommuner og fylker skal reduseres betydelig fra 2020, dvs. i løpet av den neste 10-årsperioden for innfraktmodellen. Fylkesmennene foreslo per 1.10.2016 å redusere antall kommuner fra 429 til 319 innen 2020, samt redusere antallet ytterligere på noe sikt. Frem til kommune- og regionreformen vedtas, er det imidlertid vanskelig å identifisere alle effekter for innfraktordningen. Hvorvidt det blir nødvendig å revidere innfraktmodellen som følge av reformen, kan det tidligst tas stilling til når reformen er vedtatt. En endring i kommunestruktur fører til endringer i distansedelen i innfraktsatsene.

Alle endringer av eksisterende kommunegrenser som følge av den planlagte kommune- eller regionreformen vil føre til behov for beregning av nye innfraktsatser for de nye kommunene som da etableres. Det som er nytt i forhold til tidligere kommunesammenslåinger vil være det store omfanget av kommunesammenslåinger som kan bli gjennomført i løpet av kort tid samt at de sammenslåtte enhetene i mange tilfeller kan bli satt sammen av flere kommuner enn hva som har vært vanlig ved tidligere kommunesammenslåinger.

Hvordan nye innfraktsatser for sammenslåtte kommuner er beregnet i den perioden gjeldende innfraktmodell har eksistert er beskrevet i kapittel 2.8.3. Her ser vi nærmere på hvordan den kommende kommune- og regionreformen kan påvirke fastsettingen av innfraktsatser for sammenslåtte kommuner i den perioden ny innfraktmodell skal virke.

Innfraktsatsene fastsettes med virkning fra 1. juli

Landbruksdirektoratet mener at det i år med en eller få kommunesammenslåinger er hensiktsmessig og håndterbart både for forvaltningen og meieriselskapene å videreføre gjeldende praksis med fastsetting av innfraktsatser for sammenslåtte kommuner med virkning fra 1. juli. Da benytter man gjeldende innfraktsatser for kommunene som slås sammen frem til nye innfraktsatser fastsettes for de sammenslåtte kommunene, jf. kapittel 2.8.3.

Kommunereformen legger opp til sammenslåinger av svært mange kommuner samtidig fra 2020. Det kan derfor være hensiktsmessig å fastsette satser som gjelder fra samme tidspunkt som kommunesammenslåingene trer i kraft for å unngå merarbeid knyttet til korrigering av avregninger for første halvår. I praksis innebærer det at det må fastsettes ny satsforskrift med virkning fra 1. januar 2020 hvor alle satser vurderes og beregnes på nytt.

Fastsetting av kommunesenter for sammenslåtte kommuner

For sammenslåtte kommuner er det det fastsatte kommunesenteret for den sammenslåtte enheten som benyttes ved beregning av distansedelen av innfraktsatsen. Det er ingen sammenheng mellom det definerte kommunesenteret og tyngdepunktet av leverandører og melkemengde i en kommune, men så lenge kommunene er små vil ikke utslagene av slike uoverensstemmelser være så store. Når kommunene blir større fører det til at distansen som legges til grunn ved beregning av distansedelen av innfrakttillegget i mindre grad er representativ for kostnadene ved å hente melk hos leverandørene. Dette er forhold som innebærer at distansedelen i innfraktmodellen blir mer grovmasket og i mindre grad bidrar til geografiutjevning når kommuner slås sammen og blir større.

Basismeierier i sammenslåtte kommuner

I gjeldende innfraktmodell gis det ikke kompensasjon for innfrakt fra kommuner med basismeieri ved beregning av distansedelen av innfraktsatsen. Denne praksisen kommer også umiddelbart til anvendelse ved kommunesammenslåinger som skjer underveis i innfraktmodellens levetid og hvor kommuner uten basismeieri slås sammen med kommuner med basismeieri. Dersom det vedtas gjennomført mange kommunesammenslåinger i førstkommende 10-årsperiode hvor eksempelvis tre til fem kommuner slås sammen til en enhet, innebærer dette isolert sett at et mye større geografisk område enn i dag vil ha basismeierier og av den grunn ikke får kompensasjon for innfrakt ved beregning av distansedelen av innfraktsatsen. Effekten kan også bli svært forskjellig avhengig av størrelsen på kommuner med basismeierier samt gi uforutsette forskjeller i endring av satsene mellom kommuner med og uten basismeieri. Dette er forhold som gjør at vi foreslår å innføre en distansedel fra kommunesenter til basismeieri også i kommuner med basismeieri. Dette har vi også lagt til grunn i beregningene i kapittel 4.

Hentepunkter og melkevolum i sammenslåtte kommuner

Ved kommunesammenslåinger blir antall hentepunkter i og volum innfraktet melk fra de berørte kommunene slått sammen og benyttet for beregning av oppsamlingsdelen av innfraktsatsen. Landbruksdirektoratet ser det som uproblematisk å videreføre denne praksisen.

Regioninndelingen i innfraktmodellen

Kommunereformen kan føre til at arealer fra flere regioner (soner) samles i samme kommune. Hvis dette skjer i utstrakt grad, kan det gjøre det vanskeligere å definere regionene i fremtiden og å innhente informasjon om årlige innfraktkostnader for regionene. Dette er imidlertid forhold man først må ta hensyn til neste gang innfraktmodellen skal utredes.

4 Drøfting av ulike modeller

I denne utredningen tar vi utgangspunkt i gjeldende innfraktmodell slik den er beskrevet i NILF-notat 2007-12. Endringer som er lagt til grunn ved oppdatering av gjeldende modell omtales i kapittel 4.1. *Grunnmodell: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, med unntak av antall basismeierier.* Med bakgrunn i mandatet og innspill underveis, beskriver og vurderer vi konsekvensene av følgende modeller for beregning av innfraktsatser:

- Modell 1: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert markedsregulators anlegg per 01.07.2017
- Modell 2: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert anleggene til aktører som henter melk hos produsenter per 01.07.2017
- Modell 3: Modell med nullsone i satsene
- Modell 4: Modell 1 med økt minimumssats
- Modell 5: Rendyrket distansemodell med bruk av GPS-baserte beregninger

I dette kapittelet ser vi på to alternativer for å oppdatere antall basismeierier i innfraktmodellen slik at de blir mer i tråd med dagens meieristruktur. En konsekvens av å definere eventuelle andre anlegg enn Tine-anlegg som basismeierier vil være at det må gjøres endringer i jordbruksavtalens prisbestemmelser på dette punkt.

I drøftingen nedenfor tallfester vi konsekvenser for de fleste modellene som er presentert. Noen av alternativene beskriver vi mer prinsipielt, og vi skisserer konsekvensene for de ulike løsningene ut fra tilgjengelige opplysninger. Alle satser er beregnet ut fra de gitte forutsetningene. Nye satser for 2017-2018 vil bli sendt på høring og vedtatt i forbindelse med den ordinære satsfastsettelsen i prisutjevningsordningen for melk våren 2017.

Reduksjon av antall basismeierier (noteringspunkter for målpris) i modellen fører til lengre transportavstand fra bonde til nærmeste basismeieri. Dette bidrar til økte innfraktkostnader i ordningen. Etersom kostnadsnivået for innfrakttillegget ifølge mandatet skal holdes uendret, innebærer dette redusert dekningsgrad for innfrakt. Dersom en ønsker å opprettholde dekningsgraden på samme nivå som i gjeldende ordning, må tilskuddsnivået for innfrakttillegget i prisutjevningsordningen øke. I modellene 1-4 er samlet tilskuddsnivå i innfraktordningen satt lik dagens tilskuddnivå i prisutjevningsordningen beregnet til 421,3 mill. kroner. At modellene ikke gir full kostnadsdekning kan isolert sett gi et insitament til å effektivisere inntransporten.

I kapittel 4.6 sammenligner vi modeller med nullsone i satsene med modeller med minimumssats. Modeller med nullsone i satsene gir høyere gjennomsnittlige innfraktsatser for de tre nordligste fylkene (sone 3) enn modeller med minimumssats. I sone 1 gir modeller med minimumssats litt høyere gjennomsnittlige innfraktsatser enn modeller med nullsone.

Alle modellene som utredes bidrar til geografiutjevning. Modell 1-4 utjevner både distanse- og oppsamlingskostnader til innfrakt av melk, mens modell 5 er en ren distansemodell. For å belyse geografiutjevningen samler og vekter vi de kommunevise satsene per fylke. Tabell 4.1 viser endring i vektet innfrakttillegg per fylke ved de ulike modellene. Vi gjør oppmerksom på at det kan være behov for å se nærmere på resultatene av satsendring i enkeltkommuner og foreta tilpasninger.

Tabell 4.1 Sammenligning av vektete innfrakttillegg for gjeldende satser og i ulike modeller i øre per liter

Per fylke	Gjeldende satser	Modell 1	Modell 2	Modell 3b	Modell 3c	Modell 4
Østfold	19,3	21,2	21,2	23,3	20,0	22,3
Akershus	22,1	16,6	16,7	16,6	14,3	17,6
Oslo	11,0	13,0	13,0	11,0	10,0	14,0
Hedmark	23,5	28,5	28,8	28,4	28,8	28,5
Oppland	26,8	23,9	23,0	21,9	23,3	23,8
Buskerud	44,4	40,6	40,8	42,3	43,4	38,3
Vestfold	14,9	15,1	15,2	16,0	12,4	16,6
Telemark	49,0	45,4	45,5	45,9	49,5	42,6
Aust-Agder	34,8	35,6	35,8	34,9	37,6	34,3
Vest-Agder	35,5	35,2	35,4	34,5	37,0	33,9
Rogaland	20,4	16,8	16,6	17,2	14,5	18,7
Hordaland	31,0	30,8	31,2	28,1	31,6	30,2
Sogn og Fjordane	36,3	40,0	40,2	38,4	42,8	38,0
Møre og Romsdal	26,1	27,3	27,5	27,8	27,5	27,5
Sør-Trøndelag	25,3	26,8	26,9	27,1	26,5	26,8
Nord-Trøndelag	24,5	21,4	21,8	21,9	20,4	22,3
Nordland	41,0	43,9	44,1	46,9	47,1	41,6
Troms	24,2	43,1	43,2	42,8	46,6	40,3
Finnmark	22,2	28,3	28,4	29,9	28,6	27,7
Totalt landet	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1
Sone 1	26,2	23,6	23,5	23,4	22,9	24,2
Sone 2	26,1	29,0	29,2	28,8	29,4	28,6
Sone 3	35,1	42,0	42,2	44,2	45,0	39,8
Totalt landet, mill. kr	421,3	421,5	421,5	421,9	421,3	421,6
Minimumssats, øre/l	11,0	9,0	9,0			13,0

Modell 1 er en oppdatering av gjeldende modell med noen tilpasninger, jf. kapittel 4.2. Det samme er tilfellet for modell 4, men her øker vi minimumssatsen, noe som resulterer i at gjennomsnittlige innfraktsatser for Tine og Q-meieriene blir om lag uendret sammenlignet med gjeldende satser.

Modell 1-4 innebærer økte innfraktkostnader før noteringspunkt og redusert kostnadsdekning. Det er mulig å kompensere bonden for denne ulempen ved en teknisk justering av målpris. Eksempelvis er effektene på målpris i modell 1 og 2 en økning på henholdsvis 3,4 og 3,2 øre per liter. Vi forutsetter her samme mulighet for å utjevne melkepris til produsent som med gjeldende innfraktsatser.

Effekter av modellene for aktører og forbrukere er omtalt i kapittel 4.8 mens administrative, økonomiske og juridiske konsekvenser er omtalt i kapittel 4.9.

For å ta høyde for effekter av den kommende kommune- og regionreformen, legger vi i grunnmodellen og modell 1-4 inn en distansedel fra kommunesenter til basismeieri i innfraktsatsene for kommuner med basismeieri, jf. kapittel 3.5. Dersom kommunereformen resulterer i mindre endringer i struktur, vil vi kunne foreta nødvendige endringer i disse modellene uten å måtte foreta en ny gjennomgang av modellen for innfrakttilskudd. Hvorvidt det blir nødvendig å revidere

innfraktmodellen som følge av endringer i kommunereformen, kan en ikke ta stilling til på det nåværende tidspunkt. Dersom kommune- og regionreformen fører til endringer som gjør det vanskelig å definere de geografiske sonene for innfraktkostnader, er dette et moment som taler for en ny gjennomgang av modellen.

4.1 Grunnmodell: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, med unntak av antall basismeierier

Med grunnmodell mener vi gjeldende modell med 40 basismeierier og der kostnadene er oppdatert til dagens nivå, uten avkortinger. Nedenunder følger en kort oppsummering av de endringer som er foretatt for å oppdatere beregningsgrunnlaget til dagens kostnadsnivå.

- *Melkevolum og hentepunkter:* Modellen omfatter innfrakt av ku- og geitemelk fra alle foretak i alle kommuner med melkeproduksjon i 2015, til sammen 1 555 mill. liter melk fra 9 416 foretak, hvorav 20 mill. liter geitemelk fra 285 foretak. Melkevolum og antall foretak er registrert for hver kommune.
- *Oppdaterte totale inntransportkostnader:* Kostnadsgrunnlaget i modellen omfatter de totale inntransportkostnadene for ku- og geitemelk for Tine og Q-meieriene. Vi har benyttet kostnader fra Tine for perioden 2. halvår 2015 og 1. halvår 2016, da disse også er fordelt per transportområde. Videre har vi benyttet inntransportkostnader fra Q-meieriene for 2015. Øvrige kostnader er beregnet i modellen. Dette er kostnader knyttet til distanseberegningene for geitemelk og økte distansekostnader som følge av at antall basismeierier og hentepunkter er redusert. Merkostnader knyttet til innfrakt av økologisk melk er ikke inkludert.
- *Grad av kostnadsdekning:* I gjeldende modell ligger det inne en kostnadsdekning på 95 prosent av de oppdaterte totale inntransportkostnadene som legges til grunn i modellen. Det ble imidlertid foretatt avkortinger av satsene i modellen fra 01.07.2016 som har ført til en lavere kostnadsdekning.
- *Distanseberegning:*
  - *Kumelk:* Som i 2007 beregnes distansen for den enkelte kommune som distansen fra kommunesenter til nærmeste basismeieri som mottar kumelk.
  - *Geitemelk:* Som i 2007 beregnes distansen for den enkelte kommune med geitemelk som distansen fra kommunesenter til nærmeste basismeieri som mottar geitemelk. Ved beregning av innfraktsats i liter melk per kommune, er ku- og geitemelk håndtert samlet, dvs. det er ikke egne innfraktsatser for kumelk og for geitemelk.
  - *Økologisk melk:* Økologisk melk inngår i innfraktmodellen som vanlig kumelk. Innfraktmodellen er heller ikke justert for ekstra kostnader knyttet til innfrakt av økologisk melk.
  - *Basismeierier:* I gjeldende modell regnes avstand fra kommunesenter til basismeieri som 0 kilometer i den kommunen basismeieriet ligger i. I oppdatert modell har vi valgt å benytte faktisk avstand fra kommunesenter til basismeieri, også i kommuner med basismeieri. Dette innebærer en likebehandling av kommunene uavhengig av om

de har basismeieri eller ikke. Videre gir det en forenklet modell, også med tanke på fremtidige kommunesammenslåinger.

- *Bom- og fergekostnader:* Kostnadene knyttet til bomstasjoner og ferger er inkludert i modellen, basert på et vogntog med en lengde på 19 meter. Samlede kostnader til bom og ferger per tur regnes om til ekstra kjørte kilometer per tur ved å dividere på kilometerkostnaden for inntransportbilen som benyttes i modellen. Fergekostnader er inkludert rabatter.
- *Kilometerkostnad og inntransportbilens utnyttelsesgrad:* Det fremgår av kapittel 3.3.3 at mesteparten av Tines innfrakt av melk foregår på vogntog (bil med henger). Vi har derfor valgt å legge bilkalkylen for vogntog til grunn i grunnmodellen, noe som medfører reduserte distansekostnader sammenlignet med gjeldende modell.
- *Beregning av oppsamlingskostnad:* Ut fra definisjonen som er lagt til grunn for modellen i 2007, er oppsamlingskostnadene per region (sone) lik differansen mellom totale inntransportkostnader som inngår i modellen per sone og de samlede distansekostnadene som fremkommer av modellen per sone.

Ut fra opplysninger fra Tine om melkevolum og inntransportkostnader per transportområde, legger Landbruksdirektoratet til grunn tre kostnadsbaserte geografiske soner i innfraktmodellen, jf. kapittel 3.3.5. Vi har plassert transportområder med de laveste inntransportkostnadene i sone 1, transportområder med de høyeste inntransportkostnadene i sone 3 og transportområder som ligger i mellomskiktet mellom de laveste og høyeste innfraktkostnadene i sone 2. Sone 3 omfatter i all hovedsak kommunene i de tre nordligste fylkene. Geografiutjevningen i grunnmodellen vil bli noe mer grovmasket sammenlignet med gjeldende modell fra 2007 fordi vi har redusert antall kostnadssoner (regioner) fra fem til tre.

- *Oppsamlingskostnadene per foretak per sone* beregnes ved å dividere de totale oppsamlingskostnadene per sone med antall foretak per sone. Oppsamlingstilskuddet per kommune i øre per liter fremkommer ved å multiplisere oppsamlingskostnadene per foretak med antall foretak med ku- og geitemelk i kommunen, samt dividere på antall liter ku- og geitemelk i kommunen og multiplisere med 100. Vi bruker tall fra 2015 for foretak og volum.
- *Beregnet tilskudd:* En innfraktsats for en kommune blir da summen av distansedelen i kommunen i øre per liter pluss oppsamlingsdelen i kommunen i øre per liter. Innfrakttillegget per kommune er nærmere forklart i kapittel 2.2. Innfrakttilleggene per kommune avrundes til nærmeste hele øre per liter.

4.2 Modell 1: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert markedsregulators anlegg per 01.07.2017

I modell 1 reduserer vi antall basismeierier fra 40 til de 29 anleggene Tine vil ha per 01.07.2017. Antall basismeierier er dermed oppdatert i tråd med endringen i Tines anleggsstruktur fra 2008 og til i dag.

Ved å redusere antall basismeierier til 29 vil distansefaktoren i modellen øke. NIBIO har oppdatert distanseparametrene i modellen og beregnet avstand fra dagens kommunesentre til 29 basismeierier,

noe som gir nye distanser i modellen. Oppdatert distansedel i innfraktmodellen utgjør 48,0 mill. kroner i økte kostnader sammenlignet med om grunnmodellen legges til grunn¹³.

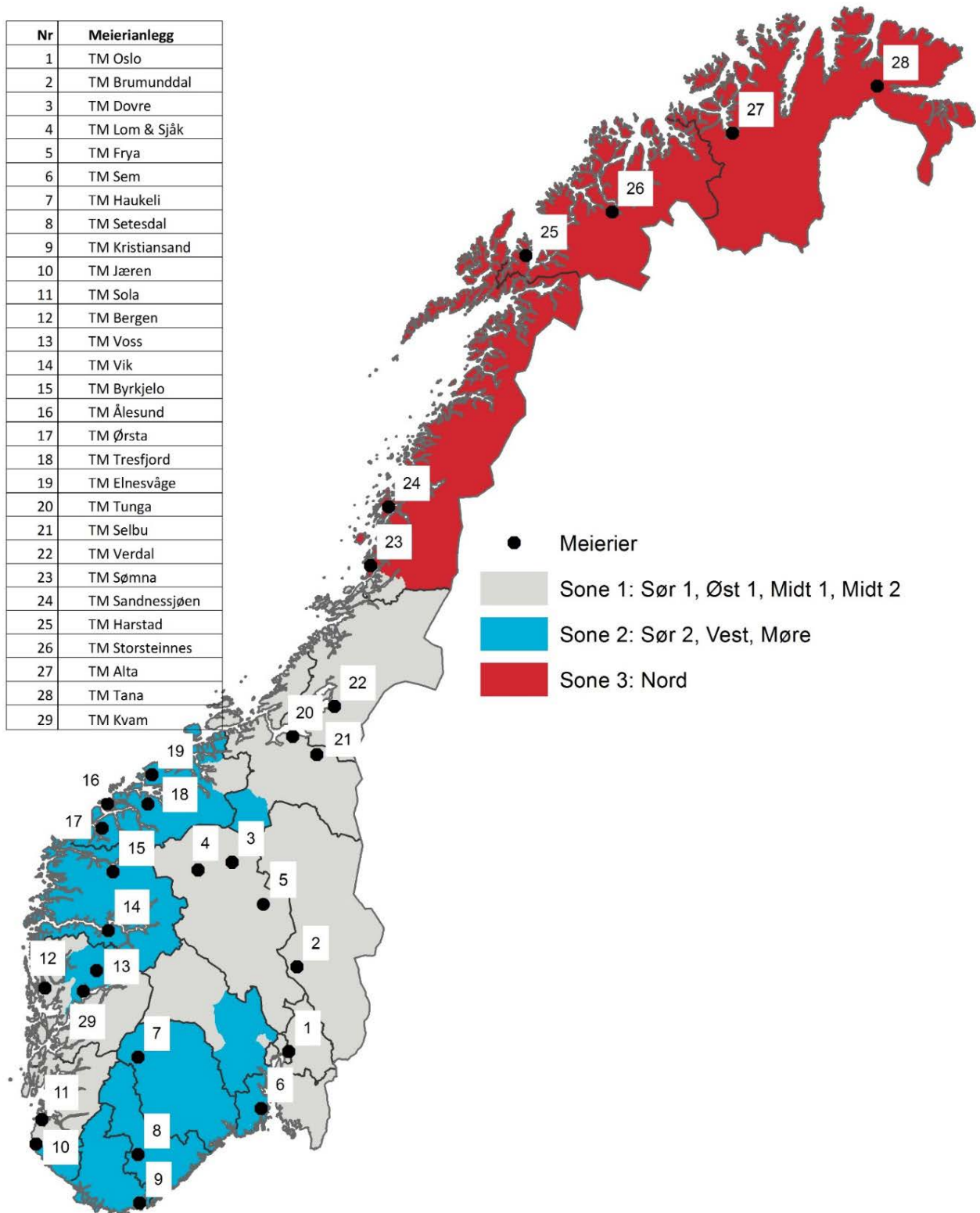
På bakgrunn av redusert antall basismeierier og oppdaterte kostnader har Landbruksdirektoratet beregnet gjennomsnittlig innfraktsats som vil gi full kostnadsdekning. I henhold til mandatet skal kostnadsnivået i prisutjevningsordningen ikke endres som følge av modelloppdateringen. Samlet innfrakttillegg i modellen er derfor nedskalert til gjeldende kostnadsnivå for innfrakt i prisutjevningsordningen på 421,3 mill. kroner.

---

¹³ Beløpet samsvarer med beregninger foretatt av Tine.

Nr	Meierianlegg
1	TM Oslo
2	TM Brumunddal
3	TM Dovre
4	TM Lom & Sjøk
5	TM Frya
6	TM Sem
7	TM Haukeli
8	TM Setesdal
9	TM Kristiansand
10	TM Jæren
11	TM Sola
12	TM Bergen
13	TM Voss
14	TM Vik
15	TM Byrkjelo
16	TM Ålesund
17	TM Ørsta
18	TM Tresfjord
19	TM Elnesvåge
20	TM Tunga
21	TM Selbu
22	TM Verdal
23	TM Sømna
24	TM Sandnessjøen
25	TM Harstad
26	TM Storsteinnes
27	TM Alta
28	TM Tana
29	TM Kvam

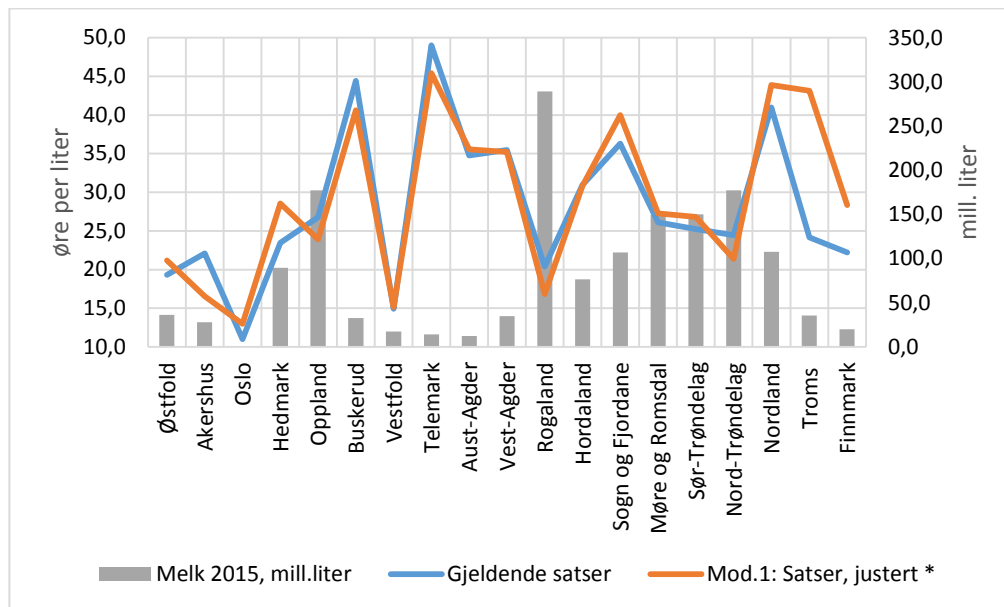
Figur 4.2.1. Kart med geografiske soner for innfrakttillegg og basismeierier i modell 1

For å belyse geografiutjevningen har vi samlet og vektet de kommunevise satsene per fylke. Tabell 4.2.1 viser endring i vektet innfrakttillegg per fylke for modell 1. Endringene ligger i området inntil +/- 5 øre per liter, mens vektet innfrakttillegg i Troms fylke øker med 19 øre per liter. Dette skyldes blant annet at i Troms er melkevolum per leverandør lavere enn i de andre fylkene i sone 3. Lavt melkevolum per leverandør skyldes at dette er et fylke med stor andel geitemelksproduksjon. Kombinert med at oppsamlingsdelen i modell 1 er betydelig større enn i gjeldende modell bidrar disse momentene til økt innfrakttillegg i Troms. Nye, kommunevise satser basert på modell 1, fremgår av vedlegg til rapporten.

Tabell 4.2.1 Sammenligning av vektete innfrakttillegg per fylke og sone for gjeldende og nye satser i modell 1

	Melkevol. 2015	Gjeld. satser	Modell 1*	Gjeld. satser	Nye satser*	Diff. ny- gjeld.	Diff. ny- gjeld.
Per fylke og sone	mill. liter	mill. kr	mill. kr	øre/l	øre/l	øre/l	prosent
Østfold	36,2	7,0	7,7	19,3	21,2	1,8	9,6
Akershus	28,0	6,2	4,6	22,1	16,6	-5,5	-25,0
Oslo	0,4	0,0	0,1	11,0	13,0	2,0	18,2
Hedmark	89,4	21,0	25,5	23,5	28,5	5,1	21,6
Oppland	177,3	47,5	42,4	26,8	23,9	-2,9	-10,8
Buskerud	32,5	14,4	13,2	44,4	40,6	-3,8	-8,6
Vestfold	17,5	2,6	2,7	14,9	15,1	0,2	1,3
Telemark	14,2	7,0	6,5	49,0	45,4	-3,6	-7,3
Aust-Agder	12,5	4,4	4,5	34,8	35,6	0,8	2,3
Vest-Agder	34,9	12,4	12,3	35,5	35,2	-0,3	-0,7
Rogaland	289,2	59,0	48,7	20,4	16,8	-3,5	-17,4
Hordaland	76,3	23,6	23,5	31,0	30,8	-0,1	-0,4
Sogn og Fjordane	106,9	38,8	42,7	36,3	40,0	3,7	10,2
Møre og Romsdal	149,3	39,0	40,7	26,1	27,3	1,2	4,4
Sør-Trøndelag	150,0	37,9	40,2	25,3	26,8	1,5	6,1
Nord-Trøndelag	177,4	43,4	38,0	24,5	21,4	-3,0	-12,4
Nordland	107,8	44,2	47,3	41,0	43,9	2,9	7,1
Troms	35,6	8,6	15,3	24,2	43,1	19,0	78,4
Finnmark	20,1	4,5	5,7	22,2	28,3	6,1	27,4
Totalt for landet	1 555,5	421,3	421,5	27,1	27,1	0,0	0,0
Sum Nord-Norge	163,5	57,2	68,3	35,0	41,8	6,8	19,4
Sum Sør-Norge	1 392,0	364,1	353,2	26,2	25,4	-0,8	-3,0
Sum sone 1	940,4	246,4	222,1	26,2	23,6	-2,6	-9,9
Sum sone 2	453,9	118,4	131,8	26,1	29,0	2,9	11,3
Sum sone 3	161,1	56,5	67,7	35,1	42,0	6,9	19,8

*) Forslag til nye satser, nedjustert til gjeldende tilskuddsnivå (likt i øre/l og prosent)

Figur 4.2.2 Sammenligning av vektete innfrakttillegg per fylke for gjeldende og nye satser i modell 1

Det er i de tre nordligste fylkene (sone 3) en får den største prosentvise økningen i den vektete innfraktsatsen sammenlignet med gjeldende satser, jf. tabell 4.2.1. I sone 2 øker også den vektete innfraktsatsen sammenlignet med dagens satser, men i mindre grad enn i sone 3. For sone 1 ser vi en motsatt effekt ved at den vektete innfraktsatsen blir redusert sammenlignet med gjeldende satser.

Tabell 4.2.2 Endring i antall meieranlegg for Tine SA i perioden 2008 -2016

Fylke	K.nr.	Kommune	Sone nr.	Antall nedlagte (-), antall nye (+)	Netto nedlagte anlegg per fylke
Østfold	105	Sarpsborg	1	-1	-1
	419	Sør-Odal	1	-1	
	428	Trysil	1	-1	
Hedmark	436	Tolga	1	-1	-3
Oppland	543	Vestre-Slidle	1	-1	-1
	1114	Bjerkreim	2	-1	
	1119	Hå	2	-1	
	1119	Hå	2	1	
Rogaland	1120	Klepp	1	-1	-2
Møre og Romsdal	1557	Gjemnes	2	-1	-1
	1621	Ørland	1	-1	
	1635	Rennebu	1	-1	-2
Nord-Trøndelag	1751	Nærøy	1	-1	-1
Sone 1	Sum netto nedlagte anlegg				9
Sone 2	Sum netto nedlagte anlegg				2
Sone 3	Sum netto nedlagte anlegg				0

Nedleggelse av anlegg fører i utgangspunktet til lengre innfraktdistanser og økte innfraktsatser. Tabell 4.2.2 viser at de fleste anleggene som er lagt ned i perioden 2008-2016 ligger i sone 1 hvor gjennomsnittlig innfraktsats i modell 1 reduseres sammenlignet med gjeldende sats. Østfold, Hedmark og Sør-Trøndelag ligger i sone 1 og er alle fylker hvor det er lagt ned meieranlegg i perioden. For

disse fylkene gir modell 1 økt gjennomsnittlig innfraktsats. I Rogaland er det også lagt ned flere meierianlegg, men her har gjennomsnittssatsen for fylket gått ned. Dette kan blant annet forklares med at meierianleggene og melkeprodusentene i fylket er lokalisert innenfor et relativt lite, geografisk område, det har skjedd strukturendringer i melkeproduksjonen og inntransporten er også effektivisert.

Modell 1 innebærer at distansedelen i innfraktmodellen utgjør 48,0 mill. kroner i økte kostnader sammenlignet med om grunnmodellen legges til grunn. Ved å forutsette de samme avkortingene i satsene som i gjeldende satser, jf. kapittel 2.2, vil gjennomsnittlig innfrakttillegg bli på 30,5 øre per liter mot 27,1 øre per liter i gjeldende satser. Dette innebærer at satsene må nedskaleres med ytterligere 3,4 øre per liter i gjennomsnitt for å komme ned på dagens tilskuddsnivå på 421,3 mill. kroner. Ny minimumssats blir da 9 øre per liter. Legger vi til grunn at denne nedskaleringen av satsene skal skje med lik vekt på reduksjon i øre per liter og prosent, blir gjennomsnittlig innfrakttillegg i modell 1 på 27,1 øre per liter. Dette gir en kostnadsdekning i modellen på 70-75 prosent.

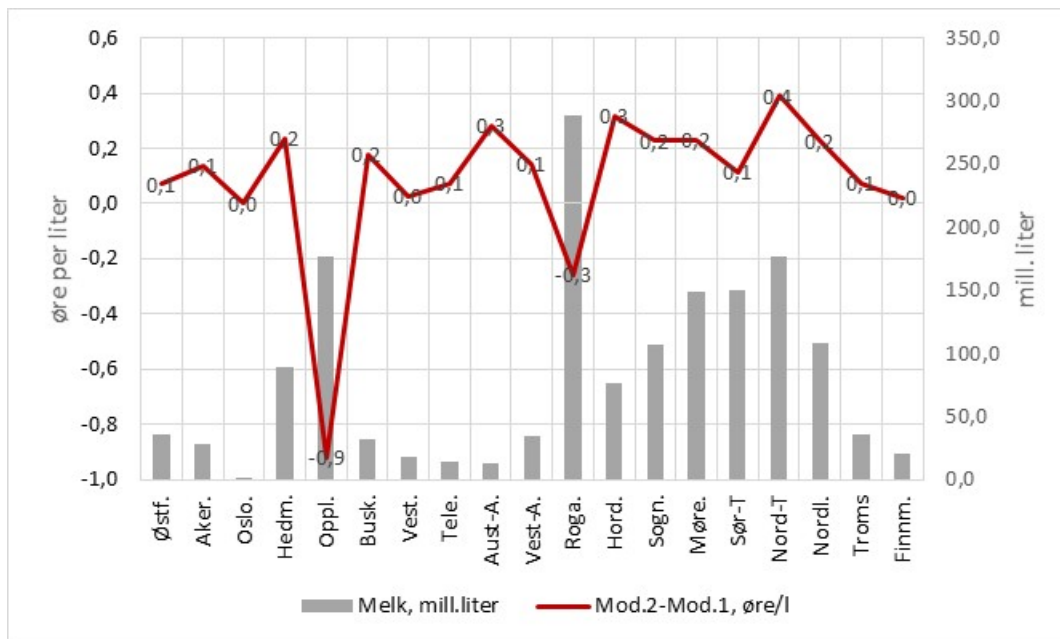
De samlede innfraktkostnadene i modell 1 er høyere enn i grunnmodellen fordi færre basismeierier i modellen fører til at gjennomsnittlig innfraktdistanse øker. Gitt avkortingene ned til dagens nivå vil samlet utbetaling til innfrakttillegg i prisutjevningsordningen bli uendret. Kostnadene som belastes melkeprodusentene blir dermed høyere. Det innebærer at kostnader overføres fra industrien til produsent. En kan korrigere for denne effekten ved å foreta en teknisk justering av målpris. Effekten på målpris blir 3,4 øre per liter.

4.3 Modell 2: Gjeldende modell - oppdatert beregningsgrunnlag, inkludert anleggene til aktører som henter melk hos produsenter per 01.07.2017

I denne modellen reduserer vi antall basismeierier fra 40 til 31 anlegg. Alternativet innebærer at Q-meierienes to anlegg inngår i tillegg til de anleggene Tine vil ha per 01.07.2017. Begrunnelsen for å vurdere å innlemme Q-meierienes anlegg i modellen, er at Q-meieriene har egne produsenter som de har inntransport fra, og at de foretar en utjevning av prisen til produsentene.

I modell 2 blir noen av inntransportrutene kortere enn i modell 1, men lengre enn i grunnmodellen. Beregninger viser at distansekostnadene vil øke med 43,6 mill. kroner sammenlignet med i grunnmodellen hvor det er 40 basismeierier.

Ved å legge til grunn et kostnadsgrunnlag som er økt med 43,6 mill. kroner, samt forutsette de samme avkortingene i satsene som ligger til grunn for gjeldende satser per 01.07.2016, jf. modell 1 over, vil gjennomsnittlig innfrakttillegg bli 30,3 øre per liter, mot 27,1 øre per liter i gjeldende satser. Dette innebærer at satsene må nedskaleres med ytterligere 3,2 øre per liter i gjennomsnitt for å komme ned på dagens tilskuddsnivå på 421,3 mill. kroner. Ny minimumssats blir da 9 øre per liter. Legger vi til grunn at denne nedskaleringen av satsene skjer med lik vekt på reduksjon i øre per liter og prosent, blir gjennomsnittlig innfrakttillegg i modell 2 på 27,1 øre per liter.

Figur 4.3.1 Sammenligning av vektete innfrakttillegg per fylke for modell 1 og modell 2

De tre nordligste fylkene (sone 3) vil få omtrent samme vektete innfraktsats som i modell 1. Også for de øvrige fylkene er de vektete innfraktsatsene relativt like som i modell 1, med unntak av for Oppland.

For henting av melk i kommuner der Q-meierienes anlegg er lokalisert, vil innfrakttillegget i hovedsak omfatte stoppdelen av kostnadene og ikke distansedelen. Dette skyldes at kommunesenter og basismeieri er lokalisert på omtrent samme sted og at distansedelen dermed blir betydelig mindre enn i gjeldende modell. De samlede kostnadene i modellen før avkorting blir lavere enn i modell 1 fordi distansekostnadene blir lavere.

I gjeldende modell mottar Tine og Q-meieriene for eksempel innfrakttillegg for henting av melk i Gausdal beregnet ut fra at nærmeste basismeieri er Frya-anlegget i Sør-Fron kommune, noe som innebærer en innfraktsats på 30 øre per liter. Med modell 1 blir satsen i Gausdal kommune 24 øre per liter. Med modell 2 hvor Q-meierienes anlegg i Gausdal er basismeieri blir satsen 16 øre per liter.

I gjeldende modell mottar Tine og Q-meieriene innfrakttillegg for henting av melk i Klepp kommune beregnet ut fra at nærmeste basismeieri er Tines tidligere meieranlegg Voll, noe som innebærer en innfraktsats lik minimumssatsen på 11 øre per liter. Tine har i oppdatert modell ikke noe basismeieri i Klepp kommune. Med modell 1 blir satsen i Klepp kommune 9 øre per liter. Med modell 2 hvor Q-meierienes anlegg i Klepp kommune er basismeieri blir satsen også 9 øre per liter (minimumssats).

At Q-meierienes anlegg blir basismeierier fører til at distansedelen i innfrakttilleggene vil bli påvirket i nabokommunene til Gausdal og Klepp. Innfrakttilleggene i disse nabokommunene vil bli lavere enn i gjeldende modell. Anlegget i Gausdal blir basismeieri for tre kommuner og anlegget i Klepp blir basismeieri for ti kommuner. Dette vil berøre både Tine og Q-meieriene.

De samlede innfraktkostnadene i modell 2 er 43,6 mill. kroner høyere enn i grunnmodellen. Gitt avkortingen ned til dagens nivå vil samlet utbetaling til innfrakttillegg i prisutjevningsordningen bli uendret. Kostnadene som belastes melkeprodusentene blir dermed høyere enn i grunnmodellen. Det

innebærer at kostnader overføres fra industrien til produsent. En kan korrigere for denne effekten ved å foreta en teknisk justering av målpris. Effekten på målpris blir 3,2 øre per liter.

4.4 Modell 3: Modell med nullsone i satsene

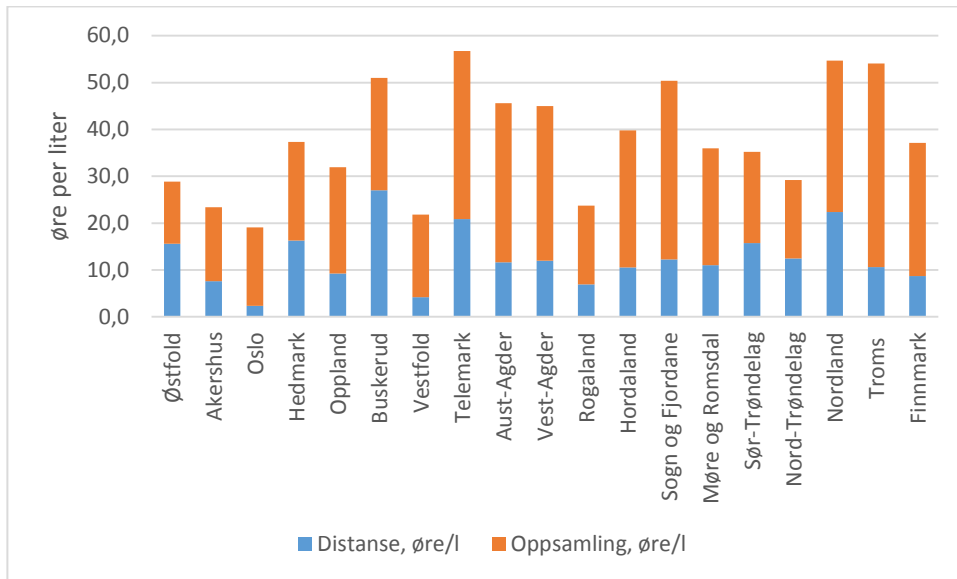
I modell 3 legger vi til grunn at de samlede innfraktkostnadene og antall basismeierier er som i modell 1. Modell 3 inneholder imidlertid ikke minimumssats, men nullsone i satsene. En modell med nullsone i satsene kan utformes på ulike måter. Et eksempel er innfraktordningen for slakt hvor det ytes tilskudd for inntransport av slaktedyr fra produsent, regnet fra kommunesenter, til nærmeste slakteri. Tilskuddet utbetales etter satser per dyreslag per kommune. Ved beregning av satsene er det lagt til grunn en nullsone på 50 km. Dette innebærer at slakteriene ikke mottar frakttilskudd fra produsenter i kommuner som har mindre enn 50 km fra kommunesenter til nærmeste slakteri.

I melkesektoren består innfrakttillegget i prisutjevningordningen av en distansedel og en oppsamlingsdel. En nullsone kan plasseres i distansedelen, oppsamlingsdelen, i begge disse delene eller som et samlet fratrekk i satsen. I grunnmodellen samt modell 1 og 2 er oppsamlingsdelen i gjennomsnitt større enn distansedelen. Å innføre en nullsone i satsene kan for eksempel skje på en av følgende måter:

- a) *Kilometerbasert nullsone:* Ved å velge en kilometerbasert nullsone vil denne kun ha effekt på distansedelen i satsene. I gjeldende innfraktmodell er det beregnet innfraktruter i kilometer for alle kommuner. Disse rutene må avkortes med den avstanden nullsonen er fastsatt til. Dette fører til at oppsamlingsdelen av satsene øker ytterligere.
- b) *Egenandel per melkeprodusent:* Et annet alternativ kan være å trekke en egenandel i kroner per foretak fra oppsamlingskostnadene. De samlede kostnadene i modellen blir på denne måten redusert.
- c) *Egenandel i satsene:* En tredje alternativmodell med nullsone kan være å trekke fra en lik egenandel, f. eks. 10 øre per liter, for alle kommunesatser. Dette alternativet kan gjennomføres uten at vi behøver å gripe inn i og utføre beregninger i innfraktmodellen.

Kilometerbasert nullsone (a)

Forutsatt at dagens tilskuddsnivå skal legges til grunn, må satsene reduseres fra nivået på de oppdaterte innfraktkostnader til dagens tilskuddsnivå på 421,3 mill. kroner. En slik reduksjon i satsene tilsvarer en kilometerbasert nullsone på 51 kilometer i alle kommuner. Landbruksdirektoratet har foretatt beregninger som viser at disse forutsetningene gir en negativ distansedel i mange kommuner og samlet for sone 2. Figur 4.4.1 viser også at distansedelen av innfraktsatsene er relativt liten i flere fylker. Konklusjonen blir derfor at nedskalering til dagens tilskuddsnivå ikke kan skje ved å kun bruke en kilometerbasert nullsone. Vi har derfor ikke utredet denne modellen nærmere.

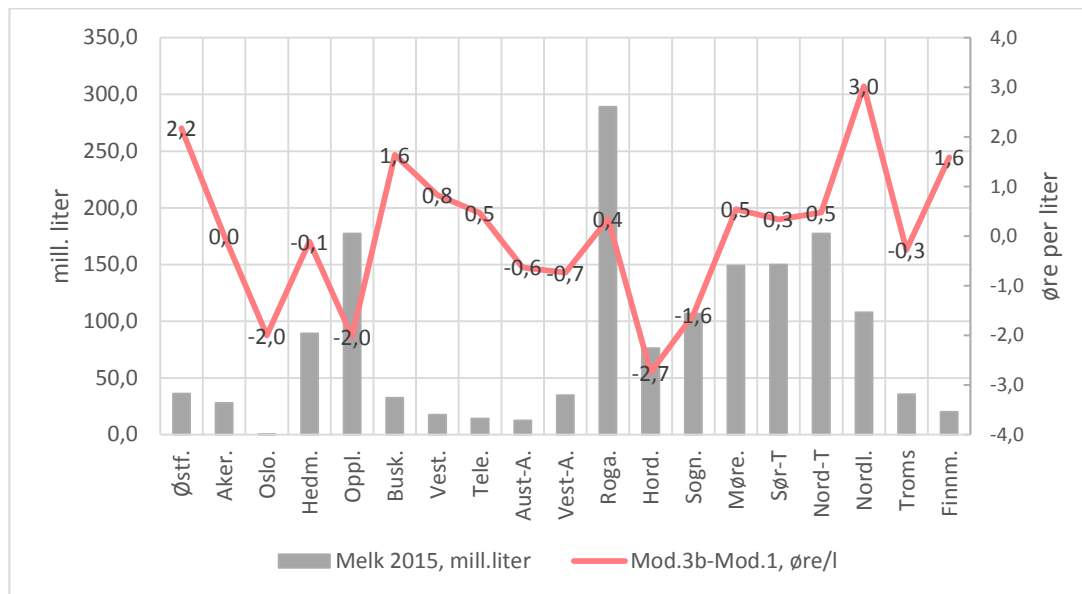

Figur 4.4.1 Fylkesvise satser, fordelt på distanse- og oppsamlingsdel, uten ekstra avkorting, øre/l

Egenandel per melkeprodusent (b)

Forutsatt at dagens tilskuddsnivå skal legges til grunn, må satsene reduseres fra nivået på de oppdaterte innfraktkostnader til dagens tilskuddsnivå på 421,3 mill. kroner. En slik reduksjon i oppsamlingsdelen av satsene tilsvarer en gjennomsnittlig egenandel per produsent i størrelsesorden 10-20 000 kroner. Figur 4.4.2 viser de fylkesvise effektene av å redusere oppsamlingsdelen av satsene med en slik egenandel sammenlignet med modell 1. Forskjellen i satser mellom modell 1 og 3b er i de fleste fylkene maksimalt på +/- 3 øre per liter.

For de tre nordligste fylkene øker vektet gjennomsnittssats med 2,1 øre per liter med denne modellen. For Rogaland vil modell 3b gi en økt gjennomsnittlig sats på 0,4 øre per liter sammenlignet med modell 1. Størst reduksjon i gjennomsnittssatsen finner vi i Hordaland (2,7 øre per liter), Oppland (2,0 øre per liter) og Sogn og Fjordane (1,6 øre per liter).

Figur 4.4.2 Differansen i innfraktsatser mellom modell 1 og 3b per fylke

Landbruksdirektoratet har foretatt beregninger som viser at gjennomsnittlig innfraktsats for modell 3b blir på 27,1 øre per liter.

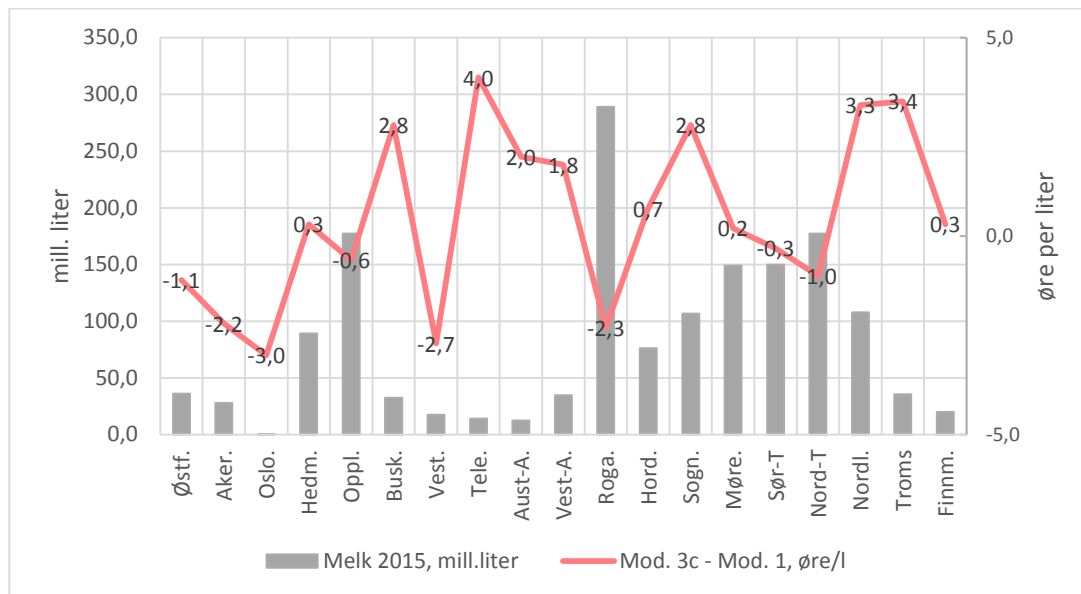
Det samlede innfrakttillegget er som i modell 1, noe som innebærer at kostnadene som belastes melkeprodusentene også blir som i modell 1. Gitt avkortingen av kostnadene ned til dagens nivå vil samlet utbetaling til innfrakttillegg i prisutjevningsordningen bli uendret. For melkeprodusentene vil ikke valg av denne modellen ha andre konsekvenser enn modell 1. Effekten på målpris blir også som i modell 1.

Egenandel i satsene (c)

Forutsatt at dagens tilskuddsnivå skal legges til grunn, må satsene reduseres fra nivået på de oppdaterte innfraktkostnader til dagens tilskuddsnivå på 421,3 mill. kroner. Dette betyr at alle satser må reduseres med 10,4 øre per liter. Figur 4.4.3 viser de fylkesvise effektene av å redusere oppsamlingsdelen av satsene med en slik egenandel sammenlignet med modell 1. Forskjellen i satser mellom modell 1 og 3c ligger i intervallet -3 til +4 øre per liter. Kostnadene i oppsamlingsdelen varierer fra sone 1 til sone 3 basert på geografiske forskjeller i faktiske kostnader til stopp og oppsamling.

For de tre nordligste fylkene øker vektet gjennomsnittssats med 2,9 øre per liter med denne modellen. Gjennomsnittlig sats øker også betydelig for Sogn og Fjordane (2,8 øre per liter) sammenlignet med modell 1. I Rogaland reduseres gjennomsnittssatsen med 2,3 øre per liter, i Nord-Trøndelag reduseres den med 1 øre per liter og i Oppland med 0,6 øre per liter.

Figur 4.4.3 Differansen i innfraktsatser mellom modell 1 og 3c per fylke

Det samlede innfrakttillegget er som i modell 1, noe som innebærer at kostnadene som belastes melkeprodusentene også blir som i modell 1. Gitt avkortingen av kostnadene ned til dagens nivå vil samlet utbetaling til innfrakttillegg i prisutjevningsordningen bli uendret. Samtidig får Tine dekket tilnærmet samme andel av sine kostnader til innfrakt som i modell 1. Q-meieriene vil få en lavere kostnadsdekning, jf. kapittel 4.8. Effekten på målpris blir også som i modell 1.

4.5 Modell 4: Modell 1 med økt minimumssats

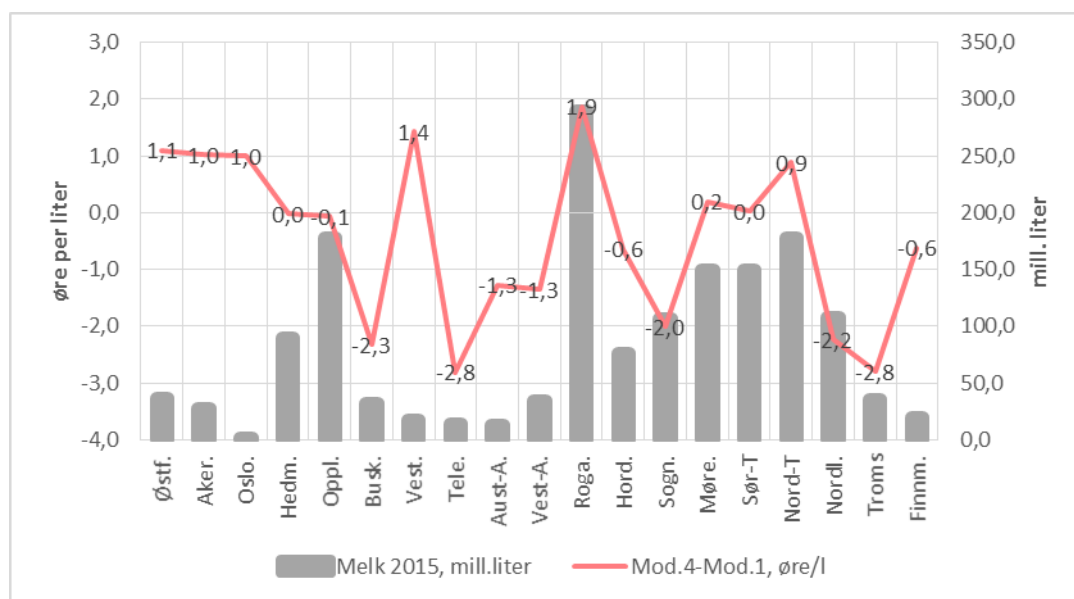
Gjeldende modell har minimumssats per kommune. Dersom modellen beregner tilskuddssatsen i en kommune til 7 øre per liter, så settes satsen likevel lik minimumssatsen på 11 øre per liter. Vi legger til grunn at det er denne forståelsen av minimumssats som skal vurderes i denne utredningen. I gjeldende modell er minimumssatsen 11 øre per liter melk.

I kommuner hvor beregnet sats er lavere enn minimumssatsen vil en modell med minimumssats, før nedskalering, isolert sett gi en overkompensasjon. Dette innebærer at en større del av samlet innfrakttilskudd brukes til å kompensere for innfrakt i kommuner med lave satser. Med modell 4 innebærer dette at innfrakt fra produsenter for eksempel i Rogaland vil få høyere dekningsgrad enn ved bruk av de andre modellene.

I gjeldende modell har 24 kommuner minimumssatsen på 11 øre per liter med et samlet melkevolum i 2015 på 310 mill. liter. 50 prosent av melken i Rogaland produseres i kommuner med minimumssats. I modell 1 er antallet redusert til 7 kommuner med en minimumssats på 9 øre per liter. Samlet melkevolum i disse kommunene var i 2015 på 128 mill. liter tilsvarende 8,2 prosent av samlet melkevolum i innfraktordningen. Med modell 1 vil 28 prosent av melken i Rogaland produseres i kommuner med minimumssats. Tine har en liten andel av sitt melkevolum i kommuner med minimumssats, mens Q-meieriene henter en større andel av sitt melkevolum i kommuner med minimumssats. Som følge av reduksjon i minimumssatsen per liter fra juli 2016, har minimumssatsen samlet sett fått mindre betydning enn tidligere, siden det er færre kommuner hvor minimumssatsen gir en høyere sats enn beregnet i modellen.

Dersom minimumssatsen eksempelvis øker med 4 øre til 13 øre per liter, vil gjennomsnittlig innfraktsats for Q-meieriene bli 15,7 øre per liter, tilsvarende en økning på 2,4 øre per liter sammenlignet med modell 1. Gjennomsnittlig innfraktsats for Tine blir på 27,7 øre per liter, noe som er en reduksjon på 0,2 øre per liter sammenlignet med modell 1. Vi legger til grunn at de totale innfraktkostnadene i modell 4 er som i modell 1. Videre forutsettes en nedskalering til dagens nivå, dvs 421,3 mill. kroner. Sammenlignet med gjeldende satser blir gjennomsnittlig innfraktsats for både Tine og Q-meieriene omlag uendret.

En minimumssats på 13 øre per liter vil føre til at 19 kommuner får minimumssats. Samlet melkevolum i disse kommunene er 245 mill. liter, tilsvarende 15,8 prosent av samlet melkevolum i innfraktordningen. Med modell 4 vil 60 prosent av melken i Rogaland produseres i kommuner med minimumssats. I forhold til modell 1 vil en minimumssats på 13 øre per liter føre til at en større samlet del av tilskuddet går til kommuner med minimumssats.

Figur 4.5.1 Differansen i innfraktsatser mellom modell 1 og 4 per fylke

Figur 4.5.1 viser de vektete satsendringene per fylke sammenlignet med modell 1. I Rogaland er økningen på 1,9 øre per liter, mens det ellers er relativt små endringer. Halvparten av fylkene får imidlertid en liten reduksjon i satsene. Det er i fylkene Telemark, Troms, Buskerud, Nordland og Sogn og Fjordane en satsreduksjon på mer enn 2 øre per liter.

Beregnet effekt på målpris blir som i modell 1, dvs 3,4 øre per liter.

4.6 Modeller med nullsone i satsene (3b og 3c) versus modeller med minimumssats (1, 2 og 4)

Modeller med nullsone i satsene vil gi høyere gjennomsnittlige innfraktsatser for de tre nordligste fylkene (sone 3) enn modeller med minimumssats. I sone 2 vil gjennomsnittlig innfraktsats være

omtrent lik, uavhengig av om en velger modeller med nullsone eller med minimumssats. I sone 1 vil modeller med minimumssats gi litt høyere gjennomsnittlige innfraktsatser enn modeller med nullsone.

I gjeldende modell er det lagt til grunn kalkyle for singelbil ved beregning av distansedelen i satsene. Ved oppdateringen har vi valgt å legge til grunn kalkyle for vogntog, jf. kapittel 3.3.3. Denne endringen medfører at kostnader ved transporter over kortere distanser blir noe underkompensert i forhold til transport over lengre distanser, siden transporter over kortere distanser foregår med singelbil. Dette kan være et argument for å bruke en modell med minimumssats, siden slike modeller bidrar til økt kompensasjon for kortere distanser.

Modell 1, 2, 3b og 3c gir høyest kostnadsdekning i sone 3, noe lavere i sone 2 og lavest i sone 1. Variasjonen er i området 70-80 prosent. Modell 4 gir tilnærmet lik kostnadsdekning i alle tre sonene, det vil si i området 70-75 prosent.

4.7 Modell 5: Rendyrket distansemodell med bruk av GPS-baserte beregninger

Innfraktsatsene i modell 1-4 er sammensatt av en distansedel og en oppsamlingsdel, noe som innebærer omfattende beregningsmodeller. For beregning av oppsamlingsdelen er man avhengig av input av regionsvise kostnader levert av aktører med basismeierier. Tine har etablert 9 transportområder som de allokere sine transportkostnader til. Landbruksdirektoratet har tatt utgangspunkt i disse når vi laget tre geografiske kostnadszoner som benyttes i modellene ovenfor. Det betyr at forvaltningen er avhengige av Tine som leverandør av inntransportkostnader fordelt på regioner.

Landbruks- og matdepartementet innførte fra 01.07.2016 omfattende endringer i prisutjevningsordningen for melk. Et av formålene med disse endringene var å forenkle ordningen. Sett i lys av dette mener Landbruksdirektoratet det er relevant å vurdere tiltak som kan forenkle innfraktordningen. Vi har i den forbindelse sett på en rendyrket distansemodell hvor oppsamlingsdelen i innfraktsatsen utgår. En slik modell kan utformes uten at kostnadsdata fra aktørene må fordeles regionvis. Videre slipper forvaltningen til enhver tid å holde oversikt over hvilke kommuner som omfattes av de ulike regionene i modellen. Dette vil også forenkle beregningene i modellen betydelig, noe som fører til en administrativ forenkling.

Det er imidlertid usikkert om en slik modell i tilstrekkelig grad bidrar til at målet om geografiutjevning oppfylles. På prinsipielt grunnlag vil kommuner i Nord-Norge (sone 3) få en noe lavere gjennomsnittlig innfraktsats enn i de andre modellene, samtidig som disse kommunene i dag har høyere oppsamlingskostnader per liter enn kommuner i sone 1 og 2.

Modell med bruk av GPS-baserte beregninger

I utgangspunktet vil en rendyrket distansemodell måtte baseres på kjøreruter, målt fra kommunesenter til basismeieri. En slik modell vil være noe sårbar dersom det oppstår mange og omfattende kommunesammenslåinger i modellens levetid. For å motvirke dette kan beregningen av innfraktsatser alternativt baseres på kjøreavstander, målt fra melkeprodusent til basismeieri. Dette vil gi én innfraktsats per melkeprodusent. En slik modell forutsetter at meieriselskapene som henter melk knytter alle produsentopplysninger til koordinatfestede hentepunkter og tar i bruk GPS-registrering av hentepunkt for alle leveranser.

Modell 5 forutsetter videre at forvaltningen etablerer et elektronisk fagsystem som kan ta imot og anvende slike opplysninger for fortløpende beregning av kjøreavstander og satser. Fagsystemet må ha tilgang på opplysninger om bomstasjoner og fergestrekninger, og vil måtte ligge inne med de totale kostnadene for innfrakt for avtaleåret. Dersom basismeierier legges ned, kan disse erstattes umiddelbart i systemet. Videre kan ønsket dekningsgrad legges inn i systemet for å nedskalere

innfraktsatsene til ønsket nivå, alternativt kan nivået på minimumssatser justeres. Modell 5 vil på denne måten alltid være geografisk oppdatert.

Landbruksdirektoratet mener at vurdering av en slik modell ikke er innenfor mandatet for denne utredningen. Vi har likevel valgt å peke på denne modellen som en aktuell retning for videreutvikling av gjeldende modell i fremtiden. Modell 5 forutsetter at det etableres et fagsystem som kan håndtere data i modellen og beregne satser. Dersom det blir aktuelt, kan modellen utredes nærmere.

4.8 Uendret samlet effekt for aktører og forbrukere

Mandatet for utredningen angir at effektene for de ulike aktørene skal vurderes. Effekter i form av gjennomsnittssatser per aktør og for landet vises i tabellen nedenfor. I beregningen for modell 4 er minimumssatsen økt til 13 øre per liter. I beregningen av satsene i tabellen er det lagt til grunn et uendret kostnadsnivå for innfrakt i prisutjevningsordningen for melk, jf. mandatet. Samlet innfrakttilskudd er på 421,3 mill. kroner i de ulike modellene i tabellen.

Tabell 4.8.1 Sammenligning av vektete innfrakttillegg per aktør for gjeldende satser og i ulike modeller i øre per liter

	Gjeldende satser	Modell 1	Modell 2	Modell 3b	Modell 3c	Modell 4
Tine	27,7	27,9	27,9	27,9	28,0	27,7
Q-meieriene	15,8	13,3	12,5	13,5	10,3	15,7
Totalt landet	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1

Gjennomsnittlig sats for Tine varierer lite i de valgte modellene over. Gjennomsnittlig sats for Q-meieriene er høyere i modell 3b enn i modell 1, mens den er lavere i modell 2 og 3c. Modell 4, hvor minimumssatsen er økt til 13 øre per liter, gir den høyeste gjennomsnittlige satsen for Q-meieriene.

Modell 1

Innfraktsatsene i modell 1 gir Q-meieriene lavere kostnadsdekning enn gjennomsnittlig kostnadsdekning i modell 1 både ved innfrakt av melk til meieriet i Gausdal og meieriet på Jæren.

Modell 2

Innfraktsatsene i modell 2 innebærer at Tine får dekket tilnærmet samme andel av sine kostnader til innfrakt som i modell 1, mens Q-meieriene får dekket en noe lavere andel. Det er spesielt Q-meierienes kostnader knyttet til inntransport til anlegget i Gausdal som i mindre grad vil kunne dekkes av innfrakttillegget om denne modellen velges fremfor modell 1. Modell 2 er den av modellene som gir Q-meieriene lavest kostnadsdekning for innfrakt til anlegget i Gausdal.

Modell 3b

Innfraktsatsene i modell 3b innebærer at Tine får dekket tilnærmet samme andel av sine kostnader til innfrakt som i modell 1 og 2, mens Q-meieriene får dekket litt mer enn i modell 1 og 2.

Modell 3b vil gi Q-meierienes litt høyere kostnadsdekning ved innfrakt til anlegget i Gausdal enn modell 2, men litt lavere enn modell 1.

Modell 3c

Innfraktsatsene i modell 3c innebærer at Tine får dekket tilnærmet samme andel av sine kostnader til innfrakt som i modell 1, 2 og 3b, mens Q-meieriene får dekket mindre enn i modell 1, 2 og 3b.

Modell 3c vil gi Q-meieriene litt høyere kostnadsdekning ved innfrakt til anlegget i Gausdal enn modell 2 og 3b, men litt lavere enn modell 1.

Modell 4

Innfraktsatsene i modell 4 innebærer at Tine får dekket en noe mindre andel av sine kostnader til innfrakt enn i de øvrige modellene. Q-meieriene får med denne modellen dekket en høyere andel av sine kostnader enn i noen av de øvrige modellene. Modellen vil gi Q-meieriene litt høyere kostnadsdekning ved innfrakt til anlegget i Gausdal enn de øvrige modellene. Kostnadsdekningen ved inntransport til Q-meierienes anlegg på Jæren vil bli vesentlig høyere enn i de øvrige modellene.

Samlet effekt for meieriselskaper og forbruker

Inntransportavstanden fra bonde til nærmeste basismeieri øker i samtlige av modellene 1-4 sammenlignet med dagens modell, og gir dermed økte kostnader til innfrakt i modellene. Mandatet for utredningen forutsetter imidlertid at samlet tilskudd som utbetales gjennom prisutjevningsordningen til innfrakt av melk ikke skal økes. Disse merkostnadene belastes dermed produsentene ved redusert utbetalingspris for melk fra Tine Råvare. Dersom produsentene gis kompensasjon for økte innfraktkostnader gjennom økt målpris, innebærer dette økte råvarekostnader for meieriselskapene.

Aktørenes samlede kostnader til transport av melk før og etter noteringspunkt påvirkes ikke av valg av modell. Dersom vi forutsetter at disse kostnadene er uendret i oppdatert modell, innebærer det reduserte kostnader til overføringstransport for meieriselskapene samlet sett og gitt at faktiske kjøreruter legges til grunn. Ifølge markedsreguleringsforskriften⁴ skal imidlertid overføringssatsene beregnes uavhengig av de faktiske transportkostnadene, noe som gjør det vanskelig å vurdere effekten for det enkelte meieriselskap. Dersom samlet kostnadsøkning utligner samlet kostnadsreduksjon, vil endringene i innfraktordningen ikke ha kostnadseffekt for meieriindustrien.

Gitt uendret samlet kostnadsnivå for meieriselskapene i modellene 1-4, jf. avsnittet over, vil også forbrukerprisene i prinsippet kunne bli uendret, gitt at alle andre faktorer som påvirker forbrukerpris er konstante.

4.9 Begrensede administrative, økonomiske og juridiske konsekvenser

Modell 1 og 4 innebærer en videreføring av gjeldende innfraktmodell. Valg av disse modellene vil derfor bare i liten grad medføre administrative konsekvenser både for aktørene og forvaltningen.

Modell 2 innebærer at Q-meierienes anlegg inngår som basismeierier i tillegg til markedsregulators anlegg. Dette vil kreve endringer i jordbruksavtalen og målprissystemet som kan medføre administrative konsekvenser for forvaltningen og eventuelt endret rapportering fra Q-meieriene.

Modell 3b og 3c vil innebære mindre tilpasninger hos forvaltningen sammenlignet med gjeldende innfraktordning. Av disse modellene er det 3c som krever minst tilpasninger. For aktørene forutsettes ingen administrative endringer ved valg av disse modellene.

Modell 5 forutsetter at det etableres et fagsystem som kan håndtere data i modellen og beregne satser. Dette innebærer at det må bevilges midler og avsettes tid og ressurser til utvikling. Aktørene har opplyst om at de allerede har utstyr for GPS-registrering av hentepunkter. Det kan imidlertid være behov for tilpassing av aktørenes systemer for å rapportere denne type data til forvaltningens fagsystem, noe som vil kunne generere kostnader også for aktørene.

Endringer i kommunestruktur vil medføre merarbeid for forvaltningen og aktørene i forbindelse med beregning av satser for de nye kommunene. Merarbeidet vil i hovedsak være en engangsjobb i forbindelse med etablering av nye kommuner.

Modell 2 forutsetter endringer i jordbruksavtaleteksten. De øvrige modellene forutsetter ingen endringer av regelverk, ettersom modellen og prinsipper for beregning av innfraktssatser ikke er regulert i regelverk.

De økonomiske konsekvensene for forvaltning og aktører som følge av modellvalg er begrenset ettersom modellene krever begrensede administrative tilpasninger. Unntaket er valg av modell 5 som krever at det etableres et fagsystem. Modell 5 er ikke utredet tilstrekkelig i denne rapporten og vi kan derfor ikke tallfeste økonomiske konsekvenser av å velge denne modellen. Valg av modell 2 innebærer noe større behov for tilpasninger, som kan medføre økte kostnader.

5 Innspill fra referansegruppe

I mandatet fra Landbruks- og matdepartementet, jf. brev av 19. september 2016, om utredning av modell for innfrakttilskudd i prisutjevningsordningen for melk heter det bl.a. følgende:

Departementet forutsetter av Landbruksdirektoratet benytter en referansegruppe med aktører i bransjen for å sikre involvering fra bransjen og for å legge grunnlag for å få tilgang på de nødvendige dataene til utredningen.

I denne utredningen har Landbruksdirektoratet definert aktører i bransjen til å omfatte meieriselskaper i prisutjevningsordningen for melk. Landbruksdirektoratet har totalt avholdt to møter med aktørene underveis i utredningen.

I møte med aktørene 30. september 2016 presenterte Landbruksdirektoratet hovedpunktene i mandatet. Der fikk de også informasjon om videre prosess i utredningsarbeidet og om hovedprinsippene i gjeldende innfraktordning. Følgende forhold knyttet til innfraktordningen ble spilt inn fra aktørene og diskutert på møtet:

Geografiutjevning som formål for ordningen, økonomisk ramme i mandatet, kostnadsdekning i ordningen, hvilke og hvor mange basismeierier som skal inngå i modellen, hvordan merkostnader knyttet til innfrakt av økologisk melk skal håndteres, fremtidig vei- og kommunestruktur, tidsintervall for oppdatering av modellen samt ulike aspekter ved bruk av minimumssats eller nullsone.

Aktører som ønsket det fikk også mulighet til å komme med skriftlige innspill til utredningsarbeidet i etterkant av møtet 30. september 2016. Tine og Rørosmeieriet benyttet seg av denne muligheten. I tillegg leverte Tine og Q-meieriene grunnlagsdata for oppdatering av innfraktmodellen på særskilt forespørsel fra Landbruksdirektoratet. Innspillene og leveransene fra disse aktørene er nærmere beskrevet i kapittel 5.1, 5.2 og 5.3.

I møte med aktørene 8. desember 2016 orienterte Landbruksdirektoratet om mottatt datagrunnlag fra Tine og Q-meieriene, kommunereformen, de ulike modellene som utredes i rapporten og Landbruksdirektoratets vurdering av økologisk melk i innfraktordningen. Aktørene hadde også fått tilsendt deler av utkastet til rapporttekst som ble gjennomgått på møtet. Følgende forhold knyttet til innfraktordningen og utredningen ble blant annet spilt inn fra aktørene og diskutert på møtet:

Nullsone, inkludering av en modell uten avkorting i utredningen, geografiutjevning, i hvor stor grad effekter for aktørene skal vurderes i rapporten, økologisk melk og inndeling av landet i tre versus ni geografiske kostnadszoner for innfrakt. Aktørene hadde også innspill til selve rapportteksten.

5.1 Tine SA

Geografiutjevning er hensikten bak ordningen

Tine peker på at frakt av melk fra gård til meieri er delt i henholdsvis inntransport før noteringspunktet og overføringstransport etter noteringspunktet. Transport før noteringspunktet skal dekkes av melkeprodusent mens transport etter noteringspunktet dekkes av meieri som kjøper melken. I praksis går melken alltid direkte til bestemmelsesmeieri. Det vil si at skillet mellom inntransportkostnader og overføringskostnader er et beregnet skille og ikke en eksakt kostnadsdeling.

Melkeproduksjonen er spredt over hele landet og kostnadene til inntransport varierer i betydelig grad. Innfrakttillegget er en vesentlig del av prisutjevningsordningen. Frem til og med 1. juli 2016 har aktører som henter melk fra melkeprodusent mottatt innfrakttillegg fra prisutjevningsordningen for

melk som tilsvarer en dekning av de kostnadene som skal dekkes av melkeprodusent på omtrent 95 prosent. Effekten av en slik ordning er at melken fra alle melkeprodusenter er like lønnsom for industrien å hente. TINE legger til grunn at 95 prosent er valgt i stedet for 100 prosent for å stimulere til mest mulig effektiv inntransport.

Det er store geografiske differanser i inntransportkostnader. Tine mener at uten et inntransporttillegg ville det på sikt bli nødvendig med prisdifferensiering mellom bøndene. Dvs. at bønder med kort avstand til meieriet ville fått en høyere melkepris enn bønder med lang avstand til meieriet.

Fra 1. juli 2016 er innfrakttillegget redusert til om lag 80 prosent av kostnadene fra bonde til noteringspunkt med utgangspunkt i fjorårets inntransportdekning. Deretter synes det å være besluttet at beløpet er tenkt satt til 418 mill. kroner per år. Med bakgrunn i at antall meierier er redusert i perioden gjeldende innfraktmodell har eksistert, legger Tine til grunn at det skal vurderes færre noteringspunkter. Med et fast beløp til dekning av transport vil det si at dekningen vil bli mindre enn 80 prosent. Årlig indeksjustering bør også innarbeides, ellers vil melkeprodusentenes andeler øke.

Med melkeproduksjon over hele landet som politisk mål, og kvoteregler som også bidrar til å sikre denne målsettingen, mener Tine det er vesentlig at det ikke gjøres justeringer i innfrakttillegget som virker i en retning som på sikt vil føre til prisdifferensiering mellom bønder avhengig av avstand til noteringspunktet. Det er essensielt at geografiutjevning, som er formålet med ordningen, opprettholdes og etterleves.

Behovet for å opprettholde geografiutjevningen i størst mulig grad reduseres ikke av at det i prisutjevningsforskriften ligger en hindring for differensiering mellom bønder: *Meieriselskap som henter melk hos melkeprodusent og som utjevner for fraktkostnader mellom egne leverandører, kan kreve et innfrakttillegg.* Utjevning på ikke-diskriminerende vilkår kan uansett gi prisdifferensiering som resultat.

Antall noteringspunkter

Tine mener at tiden er inne for å ajourføre antall noteringspunkter, slik at de blir i tråd med gjeldende meieristruktur. Dette til tross for at en slik oppdatering vil føre til lavere dekning av inntransportkostnadene enn 80 prosent med et gitt beløp til innfrakttillegg.

Tine mener det er prinsipielt riktig at noteringspunktene er Tines anlegg. Dette henger sammen med bakgrunnen for etablering av noteringspunkt som er at Tine Råvare, som representant for markedsregulator, skal selge melken i dette punktet, i samsvar med markedsregulators forsyningsplikt.

Tine mener videre det er hensiktsmessig å utrede konsekvensene for melkeprodusentene og industrien av at de øvrige aktørenes meierianlegg også vurderes som noteringspunkt.

Tine mener at ordningen med innfrakttillegg må virke konkurransenøytral mellom ulike innsamlere av melk.

Et noteringspunkt bør være stort nok til å kunne avta hoveddelen av melkemengden i sitt nærområde, uavhengig av om noteringspunktet drives av markedsregulator, kjøper melk fra markedsregulator eller skaffer melk på annen måte.

Ut fra dette mener Tine at alle meierianlegg med et forbruk av rå melk av en størrelse som tilsier at de kan avta hoveddelen av melkemengden i nærområdet bør være noteringspunkt, uavhengig av om de drives av markedsregulator eller ikke.

Nullsone, minimumssats eller andre løsninger

Tine mener det viktigste er å velge en løsning som innebærer full geografiutjevning slik at verken industriaktører eller grupper av enkeltbønder får en ulempe.

Det pekes videre på at kilometerdekningen i innfrakttillegget er ganske lik over hele landet. Kostnader til ferger og bompenger kan regnes om til kilometer slik det ble gjort i 2007, jf. at dette er en stor kostnadsdriver. Oppsamlingsdekningen i inntransporttillegget varierer betydelig i ulike deler av landet og inneholder oppsamling på tankbil og kjøring til kommunesenter, kjøring på gårdsveier, stopp og tilkobling samt tanking.

Tine forstår nullsone som en kilometergrense fra anlegget hvor det ikke gis tilskudd og en minimumssats som en lav sats nærmest anlegget. Det legges til grunn at minimumssatser ikke skal brukes til å gi en høyere kostnadsdekning i soner med minimumssats enn den kostnadsdekningen som gis ellers. Tine mener at både minimumssats og nullsone kan være et ledd i geografiutjevningen. Det viktigste er at den delen av inntransporten som må dekkes av bøndene samlet, eller av selskapet som transporterer melken, er lik per liter melk uavhengig av hvilken kommune melken hentes i. Dette kan best gjøres ved et ørefradrag per liter melk.

Etterspurt informasjon

For å kunne oppdatere grunnlaget for beregning av innfraktsatsene i prisutjevningsordningen for melk har Landbruksdirektoratet innhentet oppdatert grunnlagsdata for innfrakt fra Tine. Mottatte opplysninger er delvis konkurransesensitive og derfor ikke gjengitt i rapporten, men følgende informasjon ble innhentet:

- Kostnader til oppsamling og inntransport av melk i perioden 01.07.2015-01.07.2016, fordelt på melketype (kumelk, geitemelk og økologisk melk) og Tines ni transportområder.
- Revisorattestasjon for innhentet kostnadsdata for innfrakt av melk.
- Kart over Tines ni transportområder.
- Kart over Tines 29 og tidligere 40 basismeierier med tilhørende kommuner
- Innfraktet volum kumelk, geitemelk og økologisk melk per anlegg i 2015
- Anleggsoversikt per 01.07.2017
- Beskrivelse av innfrakt, herunder melketype, hentefrekvens, henteruter, bruk av egne biler/leid transport.
- Oppdatert bilkalkyle for singelbil og vogntog.

5.2 Q-meieriene AS

Gjeldende fraktmodell inkluderer ikke grunnlagsdata fra Q-meieriene. For å kunne utarbeide og vurdere innfraktmodeller hvor grunnlagsdata fra Q-meieriene inngår har Landbruksdirektoratet innhentet oppdatert grunnlagsdata for innfrakt fra Q-meieriene. Mottatte opplysninger er delvis konkurransesensitive og det meste av dette er derfor ikke referert i rapporten. Følgende informasjon ble innhentet:

- Kostnader til oppsamling og inntransport av melk i perioden 2013-2015, fordelt per anlegg.
- Revisorattestasjon for innhentet kostnadsdata for innfrakt av melk.
- Beskrivelse av innfrakt, herunder melketype, hentefrekvens, henteruter, bruk av egne biler/leid transport og områdevis forskjeller ved innfrakt.
- Opplysninger om kjøredistanser sett i forhold til innfraktet melkevolum.
- Bilspesifikasjoner inkludert fyllingsgrad.
- Opplysninger om kommuner det hentes melk fra, antall produsenter og innfraktet volum, fordelt på anlegg.

5.3 Rørosmeieriet AS

Rørosmeieriet AS har gitt sine innspill til Landbruksdirektoratets utredning av modell for innfrakttilskudd i prisutjevningsordningen for melk med utgangspunkt i mandat fra Landbruks- og matdepartementet i brev av 19. september 2016 og informasjonsmøte hos Landbruksdirektoratet 30.09.2016.

Utredningen innebærer mer enn en teknisk oppdatering av modellen

Rørosmeieriet AS mener det er nødvendig med en grundig utredning og oppdatering av elementene og kriteriene som brukes for å beregne innfraktsatsene i prisutjevningsordningen for at ordningen skal virke i tråd med landbrukspolitiske mål og målet med prisutjevningsordningen for melk. Som aktør i en sektor med svak konkurranse og en tidligere monopolist er Rørosmeieriet AS avhengige av forutsigbare og konkurransestimulerende rammebetingelser for å kunne fortsette å bidra til et økende produktmangfold til norske forbrukere.

Konkurransemessig vurdering som en del av utredningen

Ifølge mandatet skal mulige endringer vurderes opp mot de landbrukspolitiske målene og de spesifikke målene med prisutjevningsordningen om å realisere jordbruksavtalens målpris er på melk uavhengig av melkeanvendelse og lokalisering av produksjonen. Effektene for de ulike aktørene skal også vurderes.

Rørosmeieriet forstår mandatet slik at mulige endringer skal vurderes opp mot målet om å legge til rette for økt konkurranse innenfor den norske melke- og meierivaresektoren og norsk meierisektors internasjonale konkurransekraft. Denne forståelsen er begrunnet i Prop. 133 S (2015-2016)² ovenfor hvor Stortinget i mars 2015 bl.a. ba regjeringen komme tilbake med en helhetlig gjennomgang og vurdering av prisutjevningsordningen for melk. Målet for gjennomgangen var nettopp å legge til rette for økt konkurranse innenfor den norske melke- og meierivaresektoren samt vurdere hvordan norske aktører kan møte den internasjonale konkurransen. Rørosmeieriet AS understreker samtidig at de forstår mandatet slik at effektene av eventuelle endringer skal vurderes for alle aktørene, ikke bare for meieriselskap med egne leverandører.

Utredning av ulike alternativer med vurdering av virkninger for aktørene

Rørosmeieriet AS ønsker at det utredes ulike alternative modeller som er reelle for aktørene og at virkningen av disse for aktørene synliggjøres og vurderes opp mot hverandre.

Uendret kostnadsnivå for innfrakt fører til endringer i kostnadsdekningen

Ifølge mandatet skal det legges til grunn uendret kostnadsnivå i utredningen. Rørosmeieriet AS stiller spørsmål ved om kostnadsdekning i innfraktordningen endres dersom det viser seg å bli et gap mellom dagens kostnadsnivå og det Landbruksdirektoratet beregner ut fra nytt faktagrunnlag. Hvis det er tilfellet, vil det ha konsekvenser for prisen den enkelte aktør må betale for tilført melk. Rørosmeieriet AS ber derfor om at det ikke gjøres endringer i kostnadsdekningen uten at dette sees i sammenheng med resten av prisutjevningsordningen.

Basismeierier

Dersom bare Tines anlegg skal inngå som basismeierier i modellen, er Rørosmeieriet redd for at det kan virke konkurransevridende. De mener derfor at alle meieranlegg som er aktivt i bruk per 01.01.2017 og drives av meieriselskap som omfattes av prisutjevningsordningen bør regnes som basismeieri.

Forutsigbarhet mellomfrakt

Rørosmeieriet ber om at innfraktordningen og mellomfrakt sees i sammenheng i utredningen for å sikre aktørene forutsigbare fraktkostnader for økologisk melk. Rørosmeieriet reiser spørsmål om hvorvidt mellomfrakten benyttes til å gi Tine Råvare full kostnadsdekning eller ikke og om hvordan fordelingen mellom innfrakt- og overføringsfrakt skjer.

Økologisk melk

Etterspørselen etter økologiske meieriprodukter er økende. Med mindre norsk økologisk produksjon øker, vil dette bli møtt med økende import. Hvis målet er å øke norsk produksjon, bør utredningen vurdere dette forholdet og foreslå tiltak for å stimulere til økt norsk produksjon av økologiske meieriprodukter.

Rørosmeieriet ber om at utredningen ser på hvordan aktører utenom Tine SA skal sikres tilførsel av økologisk melk. Rørosmeieriet mener at det for økologisk melk er lite hensiktsmessig med en begrensning på 15 mill. liter per anlegg i markedsregulators forsyningsplikt. Det bør ikke være noen begrensninger her. Bakgrunnen for dette forslaget er at det er vanskelig å skaffe egne leverandører til Rørosmeieriet AS med bakgrunn i den store geografiske spredningen mellom de økologiske melkeleverandørene.

Rørosmeieriet AS mener økologisk melk, som ikke kan likestilles med konvensjonell melk i markedet, bør behandles særskilt og slik geitemelk behandles i innfraktmodellen på grunn av sine særegenheter. For geitemelk kompenseres det for lange avstander for innfrakt i innfraktordningen. Rørosmeieriet AS mener samme argument bør legges til grunn for å kompensere for lang innfrakt for økologisk melk.

Det nærmer seg knapphet på økologisk melk som råvare. Dette er bakgrunnen for at økologisk melk bør tas inn i innfraktmodellen på lik linje med geitemelk og at aktørene sikres forsyning på like vilkår. I en situasjon med knapphet og store avstander kan det gi Rørosmeieriet AS store mellomtransportkostnader sammenlignet med Tine SA som har basismeieriene og fordelen av flere foredlingsanlegg.

Rørosmeieriet AS ønsker at utredningen skal se på et alternativ der innfraktpris på økologisk melk inn til meieri skal være lik innenfor samme region.

Nullsone eller minimumssats

Rørosmeieriet AS vil ta stilling til dette når de ser utredningen av hvordan virkningen av de ulike alternativene vil være for aktørene.

Vedlegg

Sammenligning av innfraktsatser per kommune i modell 1 med gjeldende satser, øre per liter

Komm. nr	Kommune	Satser modell 1	Gjeldende satser 01.07.2016	Diff. Mod. 1 - Gjeld. Satser
101	Halden	24	17	7
104	Moss	9	11	-2
105	Sarpsborg	22	11	11
106	Fredrikstad	20	16	4
111	Hvaler	9	32	-23
118	Aremark	28	31	-3
119	Marker	23	28	-5
121	Rømskog	9	11	-2
122	Trøgstad	17	22	-5
123	Spydeberg	18	29	-11
124	Askim	47	32	15
125	Eidsberg	21	23	-2
127	Skiptvet	25	23	2
128	Rakkestad	22	18	4
135	Råde	20	14	6
136	Rygge	10	14	-4
137	Våler	20	24	-4
138	Hobøl	16	27	-11
211	Vestby	19	27	-8
213	Ski	20	26	-6
214	Ås	16	18	-2
215	Frogn	9	11	-2
216	Nesodden	16	30	-14
217	Oppegård	9	11	-2
219	Bærum	9	11	-2
220	Asker	33	23	10
221	Aurskog-Høland	19	29	-10
226	Sørum	15	19	-4
227	Fet	15	22	-7
228	Rælingen	11	15	-4
229	Enebakk	23	25	-2
230	Lørenskog	9	11	-2
231	Skedsmo	12	12	0
233	Nittedal	9	22	-13
234	Gjerdrum	11	18	-7
235	Ullensaker	14	20	-6

236	Nes	19	20	-1
237	Eidsvoll	19	26	-7
238	Nannestad	18	25	-7
239	Hurdal	41	43	-2
301	Oslo	13	11	2
402	Kongsvinger	53	27	26
403	Hamar	13	12	1
412	Ringsaker	9	11	-2
415	Løten	14	18	-4
417	Stange	16	21	-5
418	Nord-Odal	56	35	21
419	Sør-Odal	29	22	7
420	Eidskog	40	34	6
423	Grue	35	37	-2
425	Åsnes	22	43	-21
426	Våler	20	38	-18
427	Elverum	23	28	-5
428	Trysil	35	18	17
429	Åmot	45	47	-2
430	Stor-Elvdal	45	51	-6
432	Rendalen	35	42	-7
434	Engerdal	47	57	-10
436	Tolga	40	17	23
437	Tynset	36	22	14
438	Alvdal	40	34	6
439	Folldal	30	40	-10
441	Os	44	25	19
501	Lillehammer	19	26	-7
502	Gjøvik	19	27	-8
511	Dovre	13	15	-2
512	Lesja	16	22	-6
513	Skjåk	23	20	3
514	Lom	22	24	-2
515	Vågå	21	30	-9
516	Nord-Fron	20	22	-2
517	Sel	20	33	-13
519	Sør-Fron	14	15	-1
520	Ringebu	18	20	-2
521	Øyer	24	32	-8
522	Gausdal	24	30	-6
528	Østre Toten	15	24	-9
529	Vestre Toten	17	23	-6
532	Jevnaker	30	35	-5
533	Lunner	25	35	-10

534	Gran	19	33	-14
536	Søndre Land	18	35	-17
538	Nordre Land	29	39	-10
540	Sør-Aurdal	37	37	0
541	Etnedal	36	38	-2
542	Nord-Aurdal	47	28	19
543	Vestre Slidre	46	27	19
544	Øystre Slidre	47	33	14
545	Vang	58	43	15
602	Drammen	13	21	-8
604	Kongsberg	33	34	-1
605	Ringerike	29	42	-13
612	Hole	9	41	-32
615	Flå	9	54	-45
616	Nes	43	44	-1
617	Gol	40	36	4
618	Hemsedal	38	42	-4
619	Ål	54	55	-1
620	Hol	46	60	-14
621	Sigdal	45	58	-13
622	Krødsherad	99	76	23
623	Modum	38	41	-3
624	Øvre Eiker	27	35	-8
625	Nedre Eiker	9	23	-14
626	Lier	30	26	4
627	Røyken	9	34	-25
628	Hurum	9	11	-2
631	Flesberg	9	120	-111
632	Rollag	34	59	-25
633	Nore og Uvdal	71	76	-5
701	Horten	11	19	-8
702	Holmestrand	12	14	-2
704	Tønsberg	41	11	30
706	Sandefjord	15	14	1
709	Larvik	30	28	2
711	Svelvik	9	11	-2
713	Sande	13	16	-3
714	Hof	9	25	-16
716	Re	15	12	3
719	Andebu	27	25	2
720	Stokke	10	11	-1
722	Nøtterøy	9	15	-6

723	Tjøme	11	16	-5
728	Lardal	21	21	0
805	Porsgrunn	21	27	-6
806	Skien	25	34	-9
807	Notodden	31	41	-10
811	Siljan	304	22	282
814	Bamble	35	39	-4
815	Kragerø	138	54	84
817	Drangedal	71	56	15
819	Nome	40	44	-4
821	Bø	28	55	-27
822	Sauherad	9	55	-46
826	Tinn	88	72	16
827	Hjartdal	50	62	-12
828	Seljord	50	63	-13
829	Kviteseid	50	66	-16
830	Nissedal	9	66	-57
831	Fyresdal	46	56	-10
833	Tokke	88	69	19
834	Vinje	61	43	18
901	Risør	53	58	-5
904	Grimstad	28	32	-4
906	Arendal	40	41	-1
911	Gjerstad	54	57	-3
912	Vegårshei	9	11	-2
914	Tvedestrand	35	37	-2
919	Froland	47	46	1
926	Lillesand	21	23	-2
928	Birkenes	49	35	14
929	Åmli	26	26	0
935	Iveland	29	27	2
937	Evje og Hornnes	31	22	9
938	Bygland	42	16	26
940	Valle	42	51	-9
941	Bykle	37	42	-5
1001	Kristiansand	80	40	40
1002	Mandal	33	32	1
1003	Farsund	31	38	-7
1004	Flekkefjord	42	42	0
1014	Vennesla	25	22	3
1017	Songdalen	14	16	-2
1018	Søgne	54	28	26
1021	Marnardal	40	30	10
1026	Åseral	42	38	4

1027	Audnedal	35	35	0
1029	Lindesnes	37	35	2
1032	Lyngdal	42	43	-1
1034	Hægebostad	47	45	2
1037	Kvinesdal	40	51	-11
1046	Sirdal	46	40	6
1101	Eigersund	25	22	3
1102	Sandnes	10	13	-3
1103	Stavanger	11	15	-4
1106	Haugesund	40	53	-13
1111	Sokndal	46	39	7
1112	Lund	34	30	4
1114	Bjerkreim	26	15	11
1119	Hå	11	11	0
1120	Klepp	9	11	-2
1121	Time	9	11	-2
1122	Gjesdal	16	18	-2
1124	Sola	9	11	-2
1127	Randaberg	13	18	-5
1129	Forsand	26	28	-2
1130	Strand	22	35	-13
1133	Hjelmeland	33	46	-13
1134	Suldal	46	74	-28
1135	Sauda	48	80	-32
1141	Finnøy	20	30	-10
1142	Rennesøy	12	18	-6
1144	Kvitsøy	26	30	-4
1145	Bokn	27	48	-21
1146	Tysvær	36	49	-13
1149	Karmøy	30	51	-21
1151	Utsira	9	11	-2
1160	Vindafjord	36	50	-14
1201	Bergen	30	17	13
1211	Etne	39	60	-21
1216	Sveio	33	55	-22
1219	Bømlo	34	47	-13
1221	Stord	34	34	0
1222	Fitjar	37	32	5
1223	Tysnes	32	49	-17
1224	Kvinnherad	34	38	-4
1227	Jondal	29	25	4
1228	Odda	50	39	11

1231	Ullensvang	43	43	0
1232	Eidfjord	16	38	-22
1233	Ulvik	40	34	6
1234	Granvin	17	21	-4
1235	Voss	27	15	12
1238	Kvam	27	14	13
1241	Fusa	35	32	3
1242	Samnanger	38	32	6
1243	Os	13	16	-3
1244	Austevoll	26	32	-6
1245	Sund	16	49	-33
1246	Fjell	9	52	-43
1247	Askøy	9	11	-2
1251	Vaksdal	32	30	2
1252	Modalen	61	38	23
1253	Osterøy	26	34	-8
1256	Meland	32	32	0
1259	Øygarden	35	29	6
1260	Radøy	26	33	-7
1263	Lindås	27	25	2
1264	Austrheim	61	35	26
1265	Fedje	9	11	-2
1266	Masfjorden	48	47	1
1401	Flora	66	60	6
1411	Gulen	59	64	-5
1412	Solund	60	79	-19
1413	Hyllestad	75	67	8
1416	Høyanger	45	51	-6
1417	Vik	27	20	7
1418	Balestrand	51	32	19
1419	Leikanger	132	54	78
1420	Sogndal	48	36	12
1421	Aurland	90	70	20
1422	Lærdal	47	50	-3
1424	Årdal	9	11	-2
1426	Luster	53	44	9
1428	Askvoll	49	53	-4
1429	Fjaler	49	59	-10
1430	Gaular	42	42	0
1431	Jølster	24	21	3
1432	Førde	42	36	6
1433	Naustdal	44	41	3
1438	Bremanger	83	70	13
1439	Vågsøy	140	57	83

1441	Selje	46	51	-5
1443	Eid	32	29	3
1444	Hornindal	34	37	-3
1445	Gloppen	24	15	9
1449	Stryn	40	33	7
1502	Molde	20	19	1
1504	Ålesund	44	21	23
1505	Kristiansund	47	15	32
1511	Vanylven	38	35	3
1514	Sande	47	33	14
1515	Herøy	66	30	36
1516	Ulstein	54	27	27
1517	Hareid	22	26	-4
1519	Volda	25	18	7
1520	Ørsta	28	16	12
1523	Ørskog	28	24	4
1524	Norrdal	43	39	4
1525	Stranda	34	35	-1
1526	Stordal	23	29	-6
1528	Sykkylven	40	27	13
1529	Skodje	10	16	-6
1531	Sula	98	38	60
1532	Giske	20	19	1
1534	Haram	20	27	-7
1535	Vestnes	16	11	5
1539	Rauma	30	27	3
1543	Neset	28	31	-3
1545	Midsund	24	32	-8
1546	Sandøy	27	35	-8
1547	Aukra	19	19	0
1548	Fræna	13	11	2
1551	Eide	18	14	4
1554	Averøy	25	27	-2
1557	Gjemnes	34	13	21
1560	Tingvoll	28	25	3
1563	Sunndal	34	38	-4
1566	Surnadal	30	36	-6
1567	Rindal	30	47	-17
1571	Halsa	28	30	-2
1573	Smøla	46	44	2
1576	Aure	51	46	5
1601	Trondheim	16	11	5

1612	Hemne	30	44	-14
1613	Snillfjord	33	38	-5
1617	Hitra	54	59	-5
1620	Frøya	47	66	-19
1621	Ørland	32	11	21
1622	Agdenes	28	25	3
1624	Rissa	21	31	-10
1627	Bjugn	32	15	17
1630	Åfjord	29	27	2
1632	Roan	41	45	-4
1633	Osen	27	47	-20
1634	Oppdal	36	22	14
1635	Rennebu	30	11	19
1636	Meldal	22	20	2
1638	Orkdal	20	23	-3
1640	Røros	38	51	-13
1644	Holtålen	40	44	-4
1648	Midtre Gauldal	27	25	2
1653	Melhus	18	18	0
1657	Skaun	20	23	-3
1662	Klæbu	17	19	-2
1663	Malvik	18	20	-2
1664	Selbu	13	11	2
1665	Tydal	26	25	1
1702	Steinkjer	14	18	-4
1703	Namsos	27	37	-10
1711	Meråker	20	36	-16
1714	Stjørdal	24	24	0
1717	Frosta	23	28	-5
1718	Leksvik	31	36	-5
1719	Levanger	9	11	-2
1721	Verdal	11	11	0
1724	Verran	26	32	-6
1725	Namdalseid	21	29	-8
1736	Snåsa	28	37	-9
1738	Lierne	40	58	-18
1739	Røyrvik	74	82	-8
1740	Namsskogan	43	67	-24
1742	Grong	24	41	-17
1743	Høylandet	34	36	-2
1744	Overhalla	33	41	-8
1748	Fosnes	36	35	1
1749	Flatanger	30	47	-17
1750	Vikna	31	17	14

1751	Nærøy	27	12	15
1755	Leka	32	33	-1
1756	Inderøy	14	16	-2
1804	Bodø	88	108	-20
1805	Narvik	91	40	51
1811	Bindal	28	32	-4
1812	Sømna	20	11	9
1813	Brønnøy	30	15	15
1815	Vega	27	22	5
1816	Vevelstad	34	23	11
1818	Herøy	22	17	5
1820	Alstahaug	18	11	7
1822	Leirfjord	30	12	18
1824	Vefsn	38	26	12
1825	Grane	49	39	10
1826	Hattfjelldal	54	49	5
1827	Dønna	27	13	14
1828	Nesna	42	22	20
1832	Hemnes	34	35	-1
1833	Rana	49	40	9
1834	Lurøy	58	53	5
1835	Træna	9	11	-2
1836	Rødøy	65	62	3
1837	Meløy	69	138	-69
1838	Gildeskål	96	119	-23
1839	Beiarn	98	110	-12
1840	Saltdal	69	80	-11
1841	Fauske	72	86	-14
1845	Sørfold	105	78	27
1848	Steigen	61	65	-4
1849	Hamarøy	65	45	20
1850	Tysfjord	9	11	-2
1851	Lødingen	45	36	9
1852	Tjeldsund	45	23	22
1853	Evenes	32	24	8
1854	Ballangen	46	51	-5
1856	Røst	9	11	-2
1857	Vørøy	9	11	-2
1859	Flakstad	89	81	8
1860	Vestvågøy	68	79	-11
1865	Vågan	58	53	5
1866	Hadsel	50	37	13

1867	Bø	61	47	14
1868	Øksnes	36	39	-3
1870	Sortland	40	27	13
1871	Andøy	52	55	-3
1874	Moskenes	9	11	-2
1902	Tromsø	51	34	17
1903	Harstad	22	11	11
1911	Kvæfjord	28	12	16
1913	Skånland	29	17	12
1917	Ibestad	69	26	43
1919	Gratangen	26	30	-4
1920	Lavangen	9	11	-2
1922	Bardu	36	26	10
1923	Salangen	94	39	55
1924	Målselv	31	17	14
1925	Sørreisa	60	35	25
1926	Dyrøy	54	35	19
1927	Tranøy	42	36	6
1928	Torsken	9	11	-2
1929	Berg	9	11	-2
1931	Lenvik	75	29	46
1933	Balsfjord	45	11	34
1936	Karlsøy	77	64	13
1938	Lyngen	44	30	14
1939	Storfjord	69	25	44
1940	Kåfjord	63	47	16
1941	Skjervøy	9	11	-2
1942	Nordreisa	57	56	1
1943	Kvænangen	34	34	0
2002	Vardø	9	11	-2
2003	Vadsø	23	21	2
2004	Hammerfest	9	11	-2
2011	Kautokeino	81	48	33
2012	Alta	17	11	6
2014	Loppa	9	11	-2
2015	Hasvik	9	11	-2
2017	Kvalsund	9	38	-29
2018	Måsøy	9	11	-2
2019	Nordkapp	9	11	-2
2020	Porsanger	57	55	2
2021	Karasjok	61	57	4
2022	Lebesby	66	63	3
2023	Gamvik	9	11	-2
2024	Berlevåg	9	11	-2

2025	Tana	18	11	7
2027	Nesseby	9	11	-2
2028	Båtsfjord	9	11	-2
2030	Sør-Varanger	50	46	4

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

POSTADRESSE:
Postboks 8140 Dep, 0033 Oslo

BESØKSADRESSE:
Stortingsgt. 28, 0161 Oslo

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

www.landbruksdirektoratet.no